

Petri, qui le publica en 1580, à Cologne, chez Materna Cholin (*Bib. Maj. Mon.*). Le volume est in-8°. L'éditeur a réuni à ce traité ceux de saint Jérôme, de Gennade, de saint Isidore, d'Honoré d'Autun et de Henri de Gand sur le même sujet (*Bibl. S. Vinc. Cent.*). En 1639 Aubert le Mire en donna une autre édition, avec les mêmes bibliographes, auxquels il associa saint Ildefonse. Cette édition a été faite à Anvers, chez Jacques Mesius, en un petit volume in-folio. Enfin Fabricius (*ibid.*) en a publié une dernière édition dans laquelle il a fait entrer les bibliographes précédents et plusieurs autres. Ce recueil, qui forme un gros volume in-folio, et dans lequel le texte de Sigebert est accompagné des scolies dont le Mire l'avait orné dans son édition, a été imprimé en 1718, à Harbourg, chez Chrestien Leibezeit et Théodore-Christophe Felginer avec le titre de *Bibliothèque ecclésiastique*.

SIGEBERTI

LIBER

DE SCRIPTORIBUS ECCLESIASTICIS

(FABRIC.. *Bib'ioth. eccles.*, p. 93.)

CAP. I. Marcellus, Marci, præfecti urbis Romæ, filius, ex discipulo Simonis Magi discipulus beati Petri apostoli, conflictum apostolorum Petri et Pauli cum Simone Mago, cui assiduus interfuit, rogatu Christianorum, qui non interfuerant, fideliter conscripsit, et Ecclesiis Dei, prope vel procul positus, legendum concessit. Ad sanctos Nereum et Achilleum, pro Christo in Pontiana insula relegatos, scripsit de miraculis actibus beati Petri et Pauli, et de magicis artibus Simonis Magi. Scripsit de obitu sanctæ Petronillæ virginis, filiæ beati Petri apostoli. Scripsit de passione sanctæ Feliculæ virginis et martyris. Scripsit de passione sancti Nicomedis presbyteri martyris.

CAP. II. Joannes, qui et Marcus, ex ministro sacerdotis Jovis minister Pauli apostoli, scripsit passionem Barnabæ apostoli.

CAP. III. Polycrates passionem sancti Timothei apostoli scripsit (720), et alia multa.

CAP. IV. Dionysius, Athenis natus et eruditus, et a pago Atheniensi, qui dicitur Arios pagos, Areopagita denominatus, et a Paulo apostolo ad fidem Christi conversus, multam multa scribendo acquisivit sibi memoriam. Quem prætermissum esse ab Hieronymo et Gennadio in Catalogo illustrium virorum, nimis est mirandum, præsertim cum Hieronymus, quamvis tacito ejus nomine, faciat mentionem

(720) S. Timothei passio, sub nomine Polycratis episcopi Ephesini, edita est jam olim a Jacobo Fabro Stapulensi. Fit in ea mentio Irenæi Lugdunensis episcopi; ex quo colligi datur non posse eam attribui Polycrati, qui Timotheo post Onesimum successit. Certe nec Eusebius in *Hist. eccles.* nec Hieronymus cap. 45 in Catalogo, ubi de Polycrate agunt, hujus scriptionis meminerunt.

(721) Vide Honorium Augustodunensem, lib. 1, c. 16.

A operis ejus; Gregorius vero in homilia Evangelii faciat mentionem operis ejus et nominis. Scripsit autem ad Timotheum Ephesiorum episcopum De hierarchia cœlesti, id est de ordinibus angelorum; ad eundem De hierarchia ecclesiastica; ad eundem De divinis nominibus, et De symbolica theologia; ad eundem De mystica theologia. Scripsit ad Gaium, Quomodo Deus quadam ignorantia cognoscatur vel videatur; ad Polycarpum, Quomodo contradictores veritatis sint declinandi. Scripsit epistolam ad Apolloniam, philosophum et coævum suum, recolens quod cum ipse cum eo esset in Heliopoli, urbe Ægypti, viderit obscurato sole mundum obtenebratum fuisse in sexta feria, sexta hora diei, cum Jesus Christus penderet in cruce, cum ipse Dionysius esset tunc annorum triginta. Scripsit ad Theophilum de ecclesiasticorum ordinum ordine, et sacerdotum excellentia. Scripsit ad Joannem apostolum, in Pathmos insula exiliatum, prædicens cum esse reversurum in Asiam. Scripsit et ad alios alia, quamvis brevia, tamen mystica et divina. Volumen ejus scriptorum vocatur *Hierarchia*. Hic martyrizatur sub Domitiano imperatore, in urbe Galliarum, quam condidit Isius, eamque de Isio denominavit Parisium (721).

CAP. V. Linus, primus post Petrum papa, scripsit Græco sermone martyrium Petri et Pauli, uno die passorum, et Ecclesiis Orientalibus destinavit (722).

AUBERTI MIRÆI SCHOLIA.

(722) Sub nomine Lini papæ, in Bibliotheca veterum Patrum duo exstant libelli de Actis seu martyrio SS. apostolorum Petri et Pauli. Sed narratio illa, quæ hodie quidem exstat, est prorsus fictitia, multosque errores continet, ut Baronius in gestis anni 69, Bellarminus in Catalogo, et lib. 11 De pontif. Rom., c. 9; Possevinus in Apparatu sacro, et Claudius Espensæus lib. vi De continentia, cap. 11, docent. Vide Hieron. de S. E., c. 15.

CAP. VI. Sedulius episcopus (723) ad Macedonium A presbyterum scripsit libros De miraculis Veteris et Novi Testamenti, quos postea sub metrica lege redactos prætitulavit Paschale carmen. Reparavit etiam dactylico [edit. *Suffridi Petri*, reparameterico] carmine omnia Domini opera. Claruit tempore Constantis et Constantii, filiorum primi Constantini imperatoris.

CAP. VII. Amphilocheus, Iconii episcopus, scripsit Vitam Basilii, Cæsariensis episcopi (724).

CAP. VIII. Golphilas, Gothorum episcopus, adinvenit Gothicas litteras; et quamvis esset Arianus, utile tamen opus fecit, quia per illas litteras translulit divinas litteras in Gothicam linguam. Fuit tempore Valentis imperatoris (725).

CAP. IX. Theoderetus, episcopus urbis quæ a fundatore suo Persarum rege Cyrus est vocata (726), scripsit De vera incarnatione Domini contra Eutychem, qui negabat veram carnem in Christo Jesu. Scripsit etiam ecclesiasticam Historiam, a fine ecclesiasticæ Historiæ quam scripsit Eusebius Cæsariensis, et post eum Rufinus presbyter.

AUBERTI MIRÆI SCHOLIA.

(723) Coelium Sedulium Isidorus in Catalogo, cap. 7, presbyterum, non autem episcopum vocat. Scripsit porro versus libros quatuor Mirabilium divinarum sive Opus Paschale; quod cum scholiis Antonii Nebrissensis, Basileæ 1541, et inter poetas Christianos exstat editum. Collectanea nomine Sedulii in omnes D. Pauli Epistolas, Basileæ 1528 et 1534 edita (si tamen illius sunt) videntur ab aliquo Pelagiano vitata, ut ad Isidor. monui. Sedulii versus, post ejus mortem, ex ejus scriniis collectos Asterius (qui anno 449 consul Romanus fuit) recensuit, et Macedonio dedicavit, ut ex ejusdem Asterii epigrammate liquet. Sirmondus in notis ad Ennodium docet ex integris Gennadii exemplaribus Sedulium Theodosio juniore, cui opus suum dicavit, et Valentiniano regnantibus, obiisse.

(724) De Amphilochio Hieron. cap. 153.

(725) De eo Trithemius.

(726) Syriæ Euphratis urbem, cui Theoderetus præfuit, alii *Chyrrum* vocant, ut Plinius, Ptolemæus, Stephanus; alii *Cyrum*, quomodo apud Theoderetum ipsum passim, Procopium De ædificiis, et Hieroclem in Synecdemo legitur. Vide Gennad., c. 89.

(727) Socrates, Ammonii et Helladii in grammaticis discipulus, scholasticus Constantinopolitanus, scripsit Historiæ ecclesiasticæ libros septem, quibus tempus annorum centum quadraginta, a Constantino Magno usque ad Theodosii minoris ævum, complectitur. Exstat cum Eusebio Cæsariensi (cujus Historiam ecclesiasticam proxime excipit) Latine editus, interprete Joanne Christophorsono. Photius in Bibliotheca cod. 26 censet ipsum nec habere stylum admodum splendidum, nec in dogmatibus esse accuratum. Nicephorus certe prodidit Bellarianum fuisse et animo minus purum. Idem Bellarminus et alii observant. Franciscus Torrensensis seu Turrianus ipsum mendacii accusat non uno in loco.

(728) Hermias Sozomenus, Salaminus, Constantinopoli in forensibus actionibus diu versatus, scripsit Historiæ ecclesiasticæ libros novem, quos a consulari Crispi, et patris ejus Constantini, produxit usque ad imperium Theodosii junioris, cui Historiam hanc suam dicavit. Singulorum librorum argumenta in epistola ad Theodosium ipse exponit. Dissentit in quibusdam a Socrate, et stylum eo præstantiorem

CAP. X. Socrates (727) scripsit Historiam a tempore primi Constantini imperatoris usque ad imperium Theodosii junioris.

CAP. XI. Sozomenus, ejusdem temporis tenorem secutus, scripsit Historiam (728).

CAP. XII. Epiphanius, scholasticus (729), tres Theodereti et Socratis et Sozomeni Historias in unam compingens Historiam, adjecit ecclesiasticæ bibliothecæ Historiam Tripartitam.

CAP. XIII. Macer scripsit metrico stylo librum De viribus herbarum.

CAP. XIV. Paulinus, Nolanus episcopus, scripsit, ad Augustinum episcopum, Vitam Ambrosii Mediolanensis episcopi. Scripsit etiam versifice Vitam Felicis Nolani (730).

CAP. XV. Evodius episcopus scripsit librum De miraculis in Africa ostensis per reliquias Stephani protomartyris noviter inventas, quas detulit in Africam Orosius, Augustini discipulus (731).

CAP. XVI. Possidius, Calamensis episcopus, scripsit Vitam Augustini Hipponensis episcopi (732).

CAP. XVII. Paschasius (733), diaconus sanctæ

habet, ut Photius cod. 30 censet. Sed ipsam Sozomeni Historiam (ut Gregorius Magnus lib. vi, epist. 95, loquitur) sedes apostolica recipere recusavit quoniam multa mentitur; et Theodorum Mopsuestæ nimum laudat, atque ad diem obitus sui magnum doctorem Ecclesiæ fuisse perhibet. Quod de Theodoro Mopsuesteno hodie in Sozomeno non legitur, sed in Theodoro. Est autem verisimile scripsisse hoc Sozomenum in iis libris qui perierunt. Nam ipse refert in præfatione se Historiam suam deduxisse usque ad decimum septimum Theodosii junioris consulatum, id est Christi 459 annum, ut pene viginti annorum Historia desideretur. Quod et Baronius in notis ad Martyrologium xxiii Dec. observavit. Bellarminus in Catalogo notat Sozomenum, ut et Socratem Novatianis erroribus favisse. Joannes Christophorsonus utrumque verit e Græco, et Latine cum Eusebio edidit, Coloniae et Lovanii. Exstat et Græce seorsim Sozomenus editus Parisiis a Roberto Stephano.

(729) Epiphanius scholasticus, Cassiodoro postulante (ut ipse cap. 17 De divinis lect. prodidit) Theodereti, Socratis et Sozomeni Historiam ecclesiasticam ex Græco Latinam fecit. Cassiodorus autem, ex translatione Epiphani, Historiam Tripartitam contulit.

(730) Gennad. c. 48.

D (731) Evodius, Uzalensis in Africa episcopus, ad quem S. Augustini litteræ exstant, unus fuit ex quinque illis Africæ episcopis quorum litteras ad Innocentium I papam habemus. Hic scripto consignavit miracula facta ad reliquias S. Stephani, quas ex Palæstina primus in Occidentem Orosius attulerat. Augustinum lib. xxii De civit. Dei, cap. 8, lege.

(722) Vide Isidorum De script. eccles., c. 8.

(733) Hic est ille Paschasius, ad quem Eugippius presbyter Vitam S. Severini apostoli, a se conscriptam, transmisit, ejusque censuræ subjecit. Nam nomen, tempus, locus, et sacra functio id docent: ut Baronius ad annum 496 tradit. Cui respondit idem Paschasius: quam epistolam Baronius ibidem exhibet. Eundem Paschasium S. Gregorius lib. iv Dialog., cap. 40, tradit, e temporibus Symmachi, apostolicæ sedis præsulis, defunctum esse, ejusque rectissimos et luculentos de S. Spiritu libros exstare. Sedit autem Symmachus ab ann.

Romanæ Ecclesiæ, libros de sancto Spiritu luculento et fidei sermone composuit. Hic quia in superordinatione Laurentii contra Symmachum papam pertinacius favit Laurentio, ejus defuncti animam vidit Germanus, Capuanus episcopus, in thermis in igne purgatorio positam.

CAP. XVIII. Idatius, Lemicæ Hispaniarum urbis episcopus, Chronicam initiatam a primo Theodosii imperatoris consulatu composuit.

CAP. XIX. Martinus, episcopus Galliciensis, scripsit librum De virtutibus quatuor, ad Theodorum [al. Mironem] regem Gallicie, quem libellum prætulavit, honestæ vitæ Formulam (734).

CAP. XX. Victor (735), Capuanus episcopus, Evangelium ex quatuor Evangeliiis compactum eleganter composuit, quod vocatur *Diapente*, sine nomine auctoris invenit: quod quia sine numeris canonum confusum esse vidit dilucidavit, illud appositis canonum numeris, per quos Eusebius Cæsariensis distinxit quatuor Evangelia, ita sine confusione erroris similia omnium ostendens, singulis sua propria ostendens et restituens. Scripsit etiam librum De Pascha, redarguens errorem Victorii, qui jubente

A Hilario papa, scribens Paschales cyclos, docebat esse celebrandum Pascha xv Kalendas Maii, in anno D. mini 455, quod rectius erat eo anno celebrandum vii Kalendas Maii.

CAP. XXI. Eustathius (736) transtulit de Græco in Latinum Hexameron Basilii Cæsariensis.

CAP. XXII. Avitus (737), Viennensis episcopus, scripsit Homiliarum librum unum; De mundi principio, et aliis diversis conditionibus libros sex, versu compaginos; Epistolarum libros novem. Claruit tempore Zenonis imperatoris, sub rege Burgundionum Gundebaldo.

CAP. XXIII. Godelbertus presbyter, hujus studium imitatus, per historias et allegorias divinæ Scripturæ, ab initio mundi usque ad partum Virginis, B heroico pede eleganter cucurrit (738).

CAP. XXIV. Cyrillus, episcopus Alexandrinus, cyclos quinque decemnovennialium cyclosum scripsit, qui faciunt annos nonaginta quinque; in quibus primus et ultimus Paschæ terminus invenitur; sed nec tamen in eo tota Paschæ varietas terminatur (739).

CAP. XXV. Paschasinus [al. Paschasius] (740),

AUBERTI MIRÆI SCHOLIA.

quadringentesimo nonagesimo nono usque ad annum quingentesimum decimum quartum. Alius ab isto fuit Paschasius, Dumiensis in Gallæcia diaconus, qui suum librum De Vitis Patrum (qui in Plantiniana anni 162; editione septimus est) dedicavit Martino, Dumiensi abbati, Isidor. c. 22 memorato. Cujus quidem Martini obitum Gregorius Turonensis lib. v Hist. Franc., cap. 37, anno quinto Childeberti junioris regis statuit, cui Baronius annum Christi 583 assignat.

(734) Martini hujus Dumiensis, seu Galliciensis, Isidorus in Catalogo cap. 22, Sigebertus hoc capite et infra cap. 118 meminerunt. Fuit is primum abbas et episcopus Dumiensis (qui et Dumiense in Gallæcia monasterium construxit) postea Bracarensis in Lusitania antistes.

(735) S. Victor, Capuanus in Italia episcopus, circa annum Christi quingentesimum quadragesimum, Justiniano regnante scripsit De cyclo Paschali, ut Beza De sex ætatibus et De ratione temporum, cap. 48; Ado Viennensis in Chronico, item Marianus Scotus tradunt. Cyclosum porro Victorii receptus ac probatus fuit in quarta synodo Aurelianensi, anno Christi 541 habita. Victor insuper scripsit præfationem in Harmoniam seu consonantiam Tatiani Alexandrini, qua ex quatuor Evangeliiis unum fecit. Sed Baronius in gestis anni 174, eumque secutus Bellarminus, recte monent a Victore Capuano erratum esse in nomine. Nam illa Harmonia non est Tatiani, sed Ammonii Alexandrini, ab Hieronymo in Catalogo cap. 55 memorati.

(736) Eustathius, vir disertissimus, a Cassiodoro, Beda et Sigeberto hoc loco laudatus, novem sermones S. Basilii Magni in principium Geneseos ex Græco Latino fecit, et Syncreticæ sorori diaconissæ inscripsit. Exstant ii cum Operibus S. Basilii, 1616, Antuerpiæ, Parisiis et alibi excusi. De eo sic Cassiodorus cap. 1 De lect. divinis: « Geneseos principia Basilii Attico sermone lucidavit, quem Eustathius, vir disertissimus, ita transtulit in Latinum, ut ingenium doctissimi viri faciendæ suæ viribus æquiparasse videatur; qui usque ad hominis conditionem novem libros tetendit. » De eodem ita Justinius episcopus Africanus, seu potius Beda in præfatione Commentarii in Genesin: « De principio libri

Genesis multi multa dixerunt, sed præcipue Basilii Cæsariensis, quem Eustathius interpres de Græco fecit esse Latinum. » Syncreticæ porro sororis diaconissæ, ad quam Eustathius scripsit, meminit Sedulius in præfatione operis sui Paschalis, his verbis: « Quis non optet et ambiat eximio Syncreticæ sacre virginis et ministræ Christi placere iudicio, quæ superbi sanguinis nobilitatem sic humilitate provexit ad gloriam, ut in cœlestis patriæ senatu fieri mereatur athleta? Scripturas ecclesiastici dogmatis ita sitiens epotavit, ut, nisi sexus licentia defuisset, potuisset docere, quam membris feminei corporis animus sit virilis. »

(737) Alcuinus Edicibus Avitus, Viennensis in Gallia episcopus, fratrem habuit Apollinarem Valentis episcopum, cui poemata sua inscripsit. Epistola ipsius dedicatoria, ex codice S. Victoris Parisiensis deprompta, recitatur a Sirmondo in notis ad Eranodum. Ex qua Epistola docemur Homilias etiam ab Avito editas fuisse. Et quidem sola una restat de Rogationibus, a Mamerto ejus prædecessore instituta. Sed pluscularum fragmenta in antiquissimi libri reliquiis Jac. Augusti Thuanii Lutetiæ asservantur. Una in conversione domini Segifrici; dicta Lugduni, postriedie quam soror ipsius ex Ariana hæresi est recepta; altera in basilica sanctorum Agaunensium, in innovatione monasterii ipsius; tertia in institutione baptisterii in civitate Vienna; quarta in basilica S. Petri, quam Sanctus episcopus Tarantasiæ condidit; quinta in dedicatione basilicæ Genevæ, quam hostes incenderant; et aliæ, quæ vel inscriptionibus ipsis nimium quantum sui desiderium excitant, ut et reliquorum Aviti operum, quæ recensent Isidorus et Ado Viennensis. Vide *Isidorum de scriptor. Eccles.*, c. 23.

(738) De eo Tritheimius.

(739) Vide Gennad., c. 57.

(740) Paschasinus, Lilybætanus in Sicilia episcopus, recenter e captivitate Vandalorum reductus, scripsit anno quadringentesimo quadragesimo tertio, ad Leonem I papam, Epistolam paschalem, quam enaculatam Agidius Bucherius, cap. 1 Commentarii in Victorium Aquitanum, 1633, typis Moretianis edidit. Scripsit et Epistolam de damnatione Dioscori, tomo II Conciliorum a Binio Coloniz evulgatam.

diaconus scripsit ad Leonem papam contra errorem A quorundam qui anno Domini 455, putantes esse annum communem, cum esset embolismus, errabant in celebrando Pascha.

CAP. XXVI. Proterius, Alexandrinus episcopus, scripsit et ipse ad Leonem papam dubitantem de celebrando Pascha illius anni, qui, cum esset embolismalis, putabatur ab aliquibus esse communis.

CAP. XXVII. Dionysius, abbas Romanus (741), cognomento Exiguus, gemina scientia Græce et Latine clarus, transtulit de Græco in Latinum Proterii Alexandrini episcopi scripta ad Leonem papam de celebrando pascha in anno Domini 355. Transtulit etiam de Græco in Latinum librum Gregorii Nysseni De conditione hominis, et vitam Pachomii ablati. Scripsit et ipse, post Cyrillum, cyclum quinque cyclorum, incipiens ab anno nati Jesu Christi 532, qui est ultimus annus magni cycli, qui est annorum DXXXII, semel exacti a nativitate Christi. Hic notandum est quia si nativitas Christi recte a calculatoribus posita fuisset, debuisset XXXIII vel XXXIV annis primi magni anni concordare, in ratione computi, evangelicæ veritati, et majorum auctoritati, quæ dicit Christum passum fuisse anno ætatis suæ tricesimo secundo, vel XXXIII, VIII Kalendas Aprilis, in VI feria, et eum resurrexisse VI Kalendas Aprilis, in prima feria. Quod non ita positum esse in primo magno cyclo, quia non attendit Dionysius, secundum tenorem annorum primi magni cycli, apposuit et ipse annos Christi in suo cyclo, quem, ut dixi, incipit a repetitione secundi magni cycli, et inussit sibi frontem cauterio alieni erroris et mendacii, dum culpatur, quod XXXIII, vel XXXIV, sui operis anno non concordat evangelicæ veritati in ratione computi. Unde apparet quod nativitas Christi posita est a calculatoribus XXI, vel viginti duobus annis tardius quam debuit.

CAP. XXVIII. Fulgentius, Ruspensis episcopus (742), in Græca et Latina lingua clarus, gemina scientia scripsit multa. Claruit in homilítico dicendi genere. Scripsit ad Euthymium libros De remissione peccatorum. Respondit uno libro quæstionibus a Ferrando diacono sibi objectis. Scripsit libros quos

prætitulavit, sive litteris: librum scilicet De Adam sive A; De Abel, sive B; De Cain, sive C; et cæteros secundum litterarum consequentiam. Quod is est [videtur legendum quod si est] ipse Fulgentius qui tres libros Mythologiarum scripsit ad Catum presbyterum Carthaginis, hic certe omnis lector expavescere potest acumen ingenii ejus, qui totam fabularum seriem, secundum philosophiam expositarum, transtulerit vel ad rerum ordinem, vel ad humanæ vitæ moralitatem. Scripsit ad eundem Catum librum De obstrusis sermonibus. Scripsit et De prædestinatione ad Monimum libros tres; contra objectiones undecim Trasamundi regis librum unum; De mysterio Mediatoris librum unum; De immensitate Filii Dei librum unum; De sacramento Dominicæ passionis librum unum; ad familiares suos epistolarum librum unum. Ne videar humana miscere divinis, non commemorabo sacris libris mirabile hujus viri opus, qui totum opus Virgilii ad physicam rationem referens, in lutea quodammodo massa auri metallum quæsivit, et repertum excoxit.

CAP. XXIX. Ferrandus diaconus, supra nominatus, scripsit ad Reginum comitem librum de septem regulis innocentis, et alia nonnulla.

CAP. XXX. Gennadus episcopus (743), post Hieronymum, composuit Librum illustrium virorum, quos collegit a XIV anno imperii Theodosii majoris usque ad tempus Zenonis imperatoris, per annos circiter centum. Libros etiam Evagrii monachi ad utilitatem monachorum simplici sermone scriptos, transtulit eadem simplicitate de Græco in Latinum. Aliquos etiam ejusdem libros quos translatores vitiose transferendo in Latinum corruperant, emendavit et veritati auctoris restituit.

CAP. XXXI. Benedictus Casinensis, Pater monachorum, Nursia Italiæ provincia ortus, spreto litterarum studiis, eremiticam vitam expetivit, et proventus ad summum culmen monasticæ perfectionis, secundum quam vixit, scripsit Regulam monachorum sermone luculentam, discretionem præcipuam. Simplicius, discipulus ejus, latens magistri opus publicavit (744).

CAP. XXXII. Faustus, discipulus sancti Benedicti, ab

AUBERTI MIRÆI SCHOLIA.

(741) Dionysius Exiguus, abbas Romanus, Probo consule (hoc est anno Christi 525). Cyclum suum Paschalem contexuit, omissoque profano annorum calculo, primus numerare coepit a Christi Incarnatione. Quæ æra seu epocha, a Dionysio primum inventa, paulatim ab universo orbe Christiano, idque potissimum sub annum 730, in usum recepta est. Nam antea solis consulum, imperatorum, aut regum Franciæ nominibus anni signabantur. Idem Dionysius canones sacros ex conciliorum decretis unum in corpus primum collegit; quem postea Martinus Bracarensis, Cresconius, Buchardus et alii sunt æmulati. Dionysii fetus primum Moguntia 1525, postea Parisiis 1609, typis fuit editus, hoc titulo: Codex Canonum vetus Ecclesiæ Romanæ, cum epistola dedicatoria ipsius Dionysii ad Stephanum, Salonitanum episcopum. Romæ porro cum esset Carolus Magnus, ipsi codicis hujus Dionysiani exemplar, anno septingentesimo octogesimo septi-

mo, ab Adriano papa oblatum fuit, ut Sirmundus tom. II. Conc. Gal. fuse commemorat. Codicis ejusdem sit mentio a Nicolao papa in e. *Si Romanorum, dist. 19.* Cassiodorum lege, c. 23 Instit.

(742) S. Fulgentius Romam adiit eo anno quo Theodericus, Gothorum rex, eandem ingressus scribitur a Cassiodoro, hoc est anno Christi quingentesimo. Exinde anno quingentesimo quarto Ruspensis factus episcopus, a Trasamundo rege cum aliis relegatus est in Sardiniam; ac denique post Trasamundi obitum, anno quingentesimo vicesimo secundo restituta Africanis Ecclesiis ab Hilderico, Hunerici filio, pace, reversus est in Africam. Mythologiarum porro libros Molanus Placiadi Fulgentio Grammatico ascribit. Vide Isidor, c. 44. Hujus Fulgentii discipulus fuit Ferrandus diaconus, proximo capite laudandus.

(743) Non fuit episcopus.

(744) Vide Honorium, lib. xxx.

ipso Benedicto missus ad Gallias, cum Mauro ejus monacho, vitam ipsius Mauri monachi descripsit (745).

CAP. XXXIII. Marcus poeta, familiaris Benedicti Casinensis, vitam ejus a Gregorio descriptam defloravit heroico breviloquio, et pauca superaddidit (746).

CAP. XXXIV. Orentius Commonitorium fidelibus scripsit metro heroico, ut mulceat legentem suavi breviloquio (747).

CAP. XXXV. Jordanus (748), episcopus Gothorum, scripsit Historiam; in primo ejus libro gesta Romanorum, in secundo vero originem et gesta Gothorum recensens, usque ad finem regni eorum.

CAP. XXXVI. Joannes, sub sua et sui amici Basilii persona, scripsit dialogum de honore et onere sacerdotii, et quanta sit dignitas et potestas vel gravitas sacerdotum.

CAP. XXXVII. Boetius, vir consularis, conferendus vel præferendus philosophis et sæcularibus et ecclesiasticis, quia ambiguus esse facit an inter sæculares, an inter ecclesiasticos scriptores fuerit illustrior. Laudent cum sæculares, quod Isagogas, Perihermenas, quod Categorias transtulerit de Græco in Latinum et exposuerit; quod Topica Ciceronis exposuerit, quod Antepredicamenta, quod libros De topicis differentiis, De cognatione dialecticæ et rhetoricæ, et distinctione rhetoricorum locorum, De communi prædicatione potestatis et possibilitatis, De categoricis et hypotheticis syllogismis libros et alia multa scripserit, quod arithmetica et musicam Latinis scripserit. Nos ecclesiastici laudamus eum quod librum De sancta Trinitate scripserit, quod exsiliatus a Theodorico, Gothorum et Italarum rege, pro eo quod tueri volebat libertatem Romanæ

urbis, scripsit librum De consolatione Philosophiæ. Hic ab eodem rege Theodorico occisus est (749).

CAP. XXXVIII. Arator (750), subdiaconus Romanæ Ecclesiæ, edidit heroico carmine Actus apostolorum, et Vigilio papæ Romano obtulit

CAP. XXXIX. Eugippius abbas (751) hortum Renducis, Neapolitani episcopi, deflorans libros Augustini episcopi Hipponensis, dedit codicem magnæ utilitatis, ad Probam virginem; et per manus ejusdem Renducis episcopi obtulit Ecclesiæ Neapolitanæ. Fuit tempore secundi Pelagii, et imperatoris Tiberii Constantini.

CAP. XL. Cassiodorus, consul et senator, postea monachus et abbas, fecit tractatus super Psalmos, et totum operis corpus per tria membra, per Psalmos scilicet quinquagenos, divisit. Scripsit duos libros Institutionum, qualiter divinæ et humanæ lectiones debeant intelligi, et librum De etymologiis, et alium librum sacerdotis de schematibus collegit. Scripsit librum titulum, quem de divina Scriptura collectum voluit nuncupari Memoriale, ut breviter percurrant qui fastidium proluxa perlegere. Fecit complexiones in Epistolis apostolorum, et in Actibus apostolorum, et in Apocalypsi, quæ sunt brevissima explanatione decursæ. Digessit etiam Catalogum consulum Romanorum. Epiphanium Scholasticum, qui tres Theodreti, Socratis et Sozomeni, Historias in unum Tripartitam Historiam redegit, de Græco in Latinum transtulit. Novissime, anno scilicet ætatis xciii, precatu fratrum suorum scripsit de orthographia cujus regulas de XII nominationibus grammaticis collegit; De anima librum unum (752).

CAP. XLI. Gregorius, natione Romanus, ex præ-

AUBERTI MIRÆI SCHOLIA.

(745) Exstat apud Surium xv Jan.

(746) Marci ejus carmen Romæ 1590 excusum fuit, cum tertio Prosperi Martinengi poematum libro.

(747) Vide ad Gemad. c. 9.

(748) Jormanides, sive Jordanus, ex notario Gothorum episcopus Ravennæ an. 552, ex Cassiodori libris XII concinnavit epitomen Gothicæ Historiæ; qui liber Luticæ ex ms. Petri Pithæi emendator proliit cum Cassiodori Operibus. Scripsit item De gestis Romanorum, aliarumque gentium.

(749) Vide Honorium Augustodun., III, 22.

(750) Arator, patria Ligur, atque in Liguria ipsa eruditus, et causidici officio functus, legationem etiam pro Dalmatis ad Theodoricum Gothorum regem cum laude obiit, ut apud Cassiodorum testatur Athalaricus, lib. viii Variar., epist. 12, qua comitivam domesticorum ipsi Aratori decernit. Postquam comitiva etiam rerum privatarum, priusquam aula relicta Ecclesiæ manciparetur, ornatum fuisse, docet nos vetus adnotatio quæ in plerisque exemplaribus Aratoris libris præfixa est. Ejus in codice Remensi monachorum S. Remigii hoc est exortium: *Beato domno Petro adjuvante, oblatum hic codex ab Aratore illustri, ex comite domesticorum, ex comite privatarum, viro religioso, subdiacono S. E. R. sedis apostolicæ, sancto atque apostolico viro papæ Vigilio: susceptus ab eo die viii Id. Aprilium, et quæ sequantur. Pangendi sacri carminis, hoc est, musa ad divina convertendâ auctor Aratori olim fuerat Parthenius Ennodianus. Idcirco cum apostolorum Actus versibus hexametris reddidisset, opusque suum Vigilio papæ, ut dictum, est obtulisset, id ipsum in Galliam misit ad Parthenium, ut ibi ejus opera ede-*

retur. Qua de re præclara in eodem codice Remensi exstat Aratoris ad Parthenium ipsum elegiacis versibus epistola; quam, ut antea typis non editam, Sirmondus in notis ad Ennodium sub finem publicavit. Porro libri duo carminum, quibus Acta apostolorum complexus est, in Bibl. Patrum et alibi exstant.

(751) Uno eodemque sæculo Eugippius duos, et quidem abbates, doctrinæ gloria floruisse, censet Rosweidus in prolegomenis ad Vitas Patrum. Prior Eugippius, Lucullanensis in Italia abbas, ab Isidoro cap. 13 laudatus, Vitam S. Severini monachi scripsit, et post consulatum Importuni seu Opportuni, hoc est post annum Christi quingentesimum nonam claruit. Nam in epistola sua, Vitæ S. Severini præfixa, ait se scribere biennio post consulatum Importuni, hoc est anno Christi quingentesimo undecimo. Alter Eugippius, Africanus abbas, hoc capite a Sigeberto laudatus, temporibus Pelagii II papæ, et Tiberii CP. Cæsaris, hoc est circa annum quingentesimum octogesimum floruit, a Cassiodoro cap. 23 De divin. lect. laudatus. Hic ad parentem Probam virginem sacram (ut Cassiodorus loquitur) ex operibus S. Augustini quæstiones ac sententias, ad diversas res deflorans, in uno corpore collegit, et in trecentis triginta octo capitulis collocavit. Opus istud, in duos tomos Thesaurorum S. Augustini (ut titulus præfert) divisum Basilienses 1543 et Veneti 1545 typis publicaverunt; sed Bellarminus in Catalogo recte monet cavendas esse insidias hæreticorum qui hoc opus in lucem emiserunt. Cæterum Joannes Molanus, doctor Th. Lovaniensis, ex duobus istis-uum Eugippium facit.

(752) Vide ad Honorii iv, 21.

tore urbano monachus et abbas, septimus Romanæ Ecclesiæ levita, apocrisarius, papa Romanæ Ecclesiæ multa scripsit. Rogatus a Leandro Hispalensi episcopo, librum Job exposuit tripliciter, historice, allegorice et moraliter, et libros dividens in sex libros consummavit hoc mirabile opus in xxxv libris. Primam et ultimam partem Ezechielis prophetæ, quæ obscuriores erant, exposuit homilítico sermone. Scripsit ad Marianum episcopum xlii Evangelii homilias. In initio papatus sui scripsit ad Joannem, Ravennæ episcopum, librum Regulæ pastoralis. Librum Dialogorum, quem cum Petro diacono suo de miraculis sanctorum sui temporis habuit, Teudendæ Longobardorum reginæ pro munere misit. Epistolarum tot libros posteris reliquit quot annos in papatu vixit, id est tredecim et semis. Scripsit et alia quæ a Romanis post mortem ejus combusta sunt, qui et omnia opera ejus combussissent, nisi Petrus, diaconus ejus, interveniens confirmasset jurjurando se vidisse Spiritum sanctum quasi columbam super caput Gregorii tractantis sedentem, rostrum suum ori illius inserentem; et hoc ipsum Petrus hæc conditione fecit, ut si ipse post factum jusjurandum statim moreretur, Romani a libris Gregorii comburendis cessarent; si non moreretur, ipse etiam combustoribus librorum manus daret. Sic Petrus inter verba juramenti exspiravit, et Romanorum insania cessavit. Quæ scriptura Gregorium tam illustravit, quam illud quod Antiphonarium regulari musicæ modulatione centonizavit et scholæ cantorum in Romana Ecclesia constituit (753).

CAP. XLII. Anastasius, Antiochenus episcopus, Pastoralet librum Gregorii in Græcam linguam transtulit, et orientalibus Ecclesiis opus venerabile procuravit (754).

CAP. XLIII. Paterius (755), Romanæ Ecclesiæ notarius et secundicerius, colligens omnia divinæ Scripturæ testimonia per quæ Gregorius obscura suæ expositionis dilucidavit, tres libros edidit: duos de testimoniis Veteris Instrumenti, et unum de testimoniis Novi Testamenti, ipsumque codicem appellavit Librum testimoniorum.

AUBERTI MIRÆI SCHOLIA.

(753) Vide Isid. c. 27, et Ildesonsum c. 1.

(754) S. Anastasius Sinaita, episcopus Antiochenus et martyr, anno quingentesimo nonagesimo octavo diem obiit. Dicitur est Sinaita, eo quod monachus vixerit in monte Siua, antequam Ecclesiæ Antiochenæ prædicaretur. Scripsit autem varia, ex quibus in Bibliotheca veterum Patrum leguntur Anagogicarum contemplationum in Hexæmeron libri duo, De fidei dogmatibus libri quinque, interprete Godefrido Tilmanno; Orationes aliquot, et Responsiones ad varias quæstiones. Ejusdem Dux viæ contra Acephalos, interprete Gretsero, anno 1606 Ingolstadtii est excusus. Scripsit et Sermones varios, ex quibus nonnullos Achilles Statius Latine reddidit. Idem Anastasius S. Gregorii papæ librum Pastoralet in Græcam linguam convertit. Quam translationem in bibliotheca dicti Achillis Statii, apud presbyteros Oratorii Romani, asservari testatur Baronius in notis ad Martyrologium xxi Aprilis. Quo loco et plura reperies de isto nostro Anastasio, et altero itidem episcopo

CAP. XLIV. Claudius, Classitanæ urbis abbas, multa de Proverbiis, de Canticis canticorum, de Eptatico [Heptateucho], de prophetis, de libris Regum, quos loquente Gregorio audierat exponi, nec tamen ea Gregorius præ infirmitate et occupatione scripserat, ipse suo sensu dictavit, ne perirent, ut apto tempore emendatius dictarentur. Quæ cum Gregorius comperisset valde inutilius permutata esse, ea studiosus recollegit et opportune correxit.

CAP. XLV. Fortunatus (756), natione Italus, liberalibus artibus eruditus, a dolore oculorum, virtute Martini Turonensis episcopi, sanatus, et pro hac causa ad Turones venit, et ad Pictavos progressus, primo ibi presbyter, deinde episcopus consecratus est. Scripsit metricè Hodæporicum suum; scripsit metricè quatuor libros De Vita sancti Martini, et multa alia, et maxime hymnos singularum festivitatum. Ad singulos amicos composuit versus suavi et discreto sermone.

CAP. XLVI. Justinianus Major, imperialis majestatis dignitate illustris, videtur illustrior fuisse aliis imperatoribus, per hoc quod etiam inter ecclesiasticos scriptores locum acquisivit. Leges namque Romanorum, quarum prolixitas nimia erat et inutilis dissonantia, mirabili brevitate correxit. Nam omnes constitutiones principum, quæ utique multis in voluminibus habebantur, intra xii libros coarctavit: idem quoque volumen Codicem Justinianæum appellari fecit. Rursumque singulorum magistratum sive judicum leges, quæ usque ad duo millia pene librorum erant extensæ, intra quinquaginta librorum numerum redegit, eundemque Codicem Digestorum sive Pandectarum vocabulo nuncupavit. Quatuor etiam Institutionum libros, in quibus breviter universarum legum textus comprehenditur, noviter exposuit. Novas quoque leges, quas ipse statuerat, in unum volumen redegit (757).

CAP. XLVII. Sixtus episcopus scripsit librum De vita hominis perfecta.

CAP. XLVIII. Osius episcopus scripsit librum De observatione Dominicæ disciplinæ (758).

CAP. XLIX. Gregorius, Turonensis episcopus,

D Antiocheno ac martyre; notatque inter alia Baronius Nicephorum errore lapsus lib. xviii, cap. 24, dum nomen Sinaitæ et lucubrationes supra memoratas posteriori Anastasio ascribit. Cæterum in Registro Gregorii I papæ plures exstant epistolæ ad hunc nostrum Sinaitam datæ. Alia reperies apud Canisium tom. III Lect. antiq.

(755) Paterium sub Cælestino I papa, legatione functum fuisse ad Hibernos, constat ex Miscellaneis Gerardi Vossii, tomò V Bibliothecæ Patrum. Vide ad Honorium iv, 5.

(756) Venantii Honorii Clementiani Fortunati, Italici presbyteri, episcopi Pictaviensis, qui Childeberto rege vixit, Carminum et Epistolarum libri quindecim illustrati notis sacris, historicis et geographicis, a Christophoro Brouvero, Soc. Jesu presbytero, sunt editi Moguntiæ 1603 et 1616.

(757) Vide ad Isidorum, c. 48.

(758) De eo Trithemius.

vir magnæ nobilitatis et simplicitatis, scripsit multa simplici sermone. Scripsit duos libros De Vita vel memoria quorundam confessorum. Scripsit librum De miraculis sanctorum; De miraculis Juliani martyris Brivatensis [at. Bruatensis] librum unum; De miraculis sancti Martini suo tempore ostensis libros quatuor; Historiam Francorum parvo libello breviavit, eamque postmodum diffusius novem [decem] libris digessit. Scripsit et Chronicam ecclesiasticæ historiæ (759).

CAP. L. Rodolphus scripsit Historiam Francorum a suo tempore.

CAP. LI. Isidorus, Cordubensis episcopus, scripsit ad Orosium libros quatuor in libros Regum (760).

CAP. LII. Proba, uxor Adelphi, centonem ex Virgilio De fabrica mundi et Evangeliiis plenissime expressit; materia composita secundum Virgilianis versus, et versibus secundum materiam concinnatis (761).

CAP. LIII. Pomponius, ex eodem poeta, inter cætera styli sui otia, Tityrum in honorem Christi composuit, similiter et Æneidos.

CAP. LIV. Julianus Pomerius scripsit De resurrectione mortuorum (762).

CAP. LV. Isidorus junior, Hispalensis episcopus, multa scripsit. Scripsit ad Braulionem episcopum xx libros Etymologiarum. Scripsit librum Proemiorum; De libris Veteris et Novi Testamenti, quos in canone recipit Ecclesia catholica; De ecclesiasticis officiis ad Fulgentium; De ortu, vita et obitu sanctorum Patrum qui in Scripturarum laudibus efferruntur; ad Orosium librum De significationibus nominum; ad Sisebutum librum De natura rerum. Scripsit librum de differentiis verborum, librum De proprietate rerum, librum sermonum, librum ecclesiasticorum dogmatum. Scripsit Synonyma, ubi inducuntur duæ personæ, una hominis plangentis, altera Rationis admonentis. Scripsit et Lamentum poenitentis, distinctum alphabeto, addita oratione. Scripsit De conflictu virtutum et vitiorum librum unum; De mysteriis Salvatoris librum unum. Totum Vetus Testamentum simpliciter exponendo percur-

rit. Scripsit et alia sæculari litteraturæ competentia quæ commemorare nihil ad nos.

CAP. LVI. Julianus, Toleti Hispaniarum urbis episcopus, scripsit ad Idalium episcopum Barcinensem librum quem prætitulavit Prognosticon, id est Præsentiam futuri sæculi.

CAP. LVII. Leontius, Neapolis Cypriorum insulæ episcopus, scripsit Vitam Joannis, Alexandrini episcopi, qui ob eximiam in pauperes misericordiam cognominatur Eleemosynarius (765).

CAP. LVIII. Audoenus (764), qui et Dado, episcopus Rotomagensis, scripsit ad Robertum, Parisiorum episcopum, Vitam Eligii Noviomensis episcopi, duobus libris explicans miracula quæ vel in vita vel post mortem ejus gesta sunt per eum; tertio libro rhetorice et commatice totam vitam ejus recapitulans.

CAP. LIX. Leo, secundus hujus nominis papa, Græca et Latina lingua sufficienter instructus, transtulit de Græco in Latinum sextam synodum, quæ tempore Agathonis pape, predecessoris sui, celebrata est in urbe Constantinopoli, in qua damnati sunt illi qui unam tantum voluntatem et operationem prædicabant in Domino Jesu Christo (765).

CAP. LX. Columbanus, abbas Luxoviensis (766), in Hibernia Scotorum insula natus, et in Gallias pro Christo peregrinatus, tanto sapientiæ thesauro est ditatus, ut adhuc adolescens librum Psalmorum elimato sermone scriberet, et alia multa ederet, vel ad canendum digna, vel ad docendum utilis.

CAP. LXI. Jonas (767) scripsit Vitam Columbanii abbatis, et Vitas Attalæ et Eustasii, qui fuerunt discipuli et successores Columbanii.

CAP. LXII. Benedictus abbas (768) scripsit ad monachos librum quem vocavit Concordiam regularum, multorum Patrum Regulas Regule sancti Benedicti Casinensis conferens, ut nulla Patrum Regula a Benedicti Regula discordet, imo Benedicti Regula regulis omnium Patrum concordet.

CAP. LXIII. Theodorus, Scotorum archiepiscopus, a Vitaliano papa ad Scotiam directus, scripsit Penitentialem Librum, distinguens modum et

AUBERTI MIRÆI SCHOLIA.

(759) Vide ad Honorium III, 35.

(760) Isidor. c. 9.

(761) Isidor. c. 5.

(762) Gennad. c. 98.

(763) Baronii Notas ad Martyrologium 25 Jan. lege.

(764) S. Audoenus obiit anno Theoderici Francorum regis sexto (hoc est Christi 672 vel 673), non decimo sexto, ut corrupte apud Surium xxiv Augusti legitur. Scripsit Vitam S. Eligii episcopi, sui æqualis, tribus libris, quam Surius mutilam edidit. Unam quis integram ex mss. codicibus proferat! Scripsit et Vitam S. Remigii; quæ ms. exstat apud Helvetios in bibliotheca S. Galli.

(765) Exstat in tomis Conciliorum.

(766) S. Columbanus, primum in Hibernia, post Luxovii in Burgundia, ac demum Bobii in Italia abbas, inter alia scripsit Regulam et Canones poenitentiales. Regula in Florilegio Sanctorum Hiberniæ exstat: cui præfenda est præfatio, a Stengelio edita in Corona lucida. Cæterum ab Agrestini calumniis

D Regula S. Columbanii, per S. Eustasium abbatem Luxoviensem fortiter defensa, et in concilio Matiscenensi anno 627 approbata fuit, ut Jonas monachus in Vita S. Eustasii, et Sirmondus tomo I Conciliorum Galliæ, docent. Opera omnia S. Columbanii, quæ reperiri poterunt, et et aliorum scriptorum Hibernorum, ad preluam adaptant Hiberni sodales Franciscani, Lovanii degentes.

(767) Jonas, Hibernus vel Scotus, primum monachus, post Luxoviensis in Burgundia abbas, scripsit Vitas SS. Columbanii, Attalæ, Bertulphi et Eustasii; a Surio editas. Attalæ in regimine Luxoviensis monasterii successit. Alius ab isto fuit Jonas, Fontanellensis monachus, qui Vitam S. Vulframi episcopi Senonensis scripsit, et Balno episcopo Taruaniensi dicavit, a Surio xx Martii publicatam.

(768) Benedictus, abbas ordinis Benedictini, temporibus Ludovici Pii floruit, et Concordiam regularum scripsit, quam Hugo Menardus notis a se illustratam Lutetiæ 1638 publicavit.

tempus pœnitendi secundum modum peccandi. A Pentateuchum Moysi, Josue, Judicum; in libros Regum et Verba dierum, in librum B. patris Job, in Parabolas, Ecclesiastem, et Cantica canticorum, in Isaiam prophetam, Esdram quoque et Neemiam. In Evangelium Marci libros quatuor, in Evangelium Lucae libros sex, Homiliarum Evangelii libros duos. In Apostolum quæcumque in opusculis S. Augustini exposita inveni, cuncta per ordinem scribere curavi; in Actibus apostolorum libros duos; in Epistolas septem canonicas libros singulos, in Apocalypsim S. Joannis libros tres: item capitula lectionum in totum Novum Testamentum: item libros epistolarum ad diversos, quarum De sex ætatis sæculi una est; De mansionibus filiorum Israel una; una de eo quod ait Isaias, *et claudentur ibi in carcerem, et post multos dies visitabantur* (Isa. xxiv, 22); De ratione bissexiti una; De æquinoctio, juxta Anatolium, una. Item De historiis sanctorum: librum Vitæ et passionis S. Felicis confessoris de metrico Paulini opere in prosam transtuli. Librum Vitæ et passionis S. Anastasii male ex Græco translatum, et pejus a quodam imperito emendatum, prout potui, ad sensum correxi. Vitam S. Patris, monachi simul et antistitis, Chutberti et prius heroico metro, et postmodum plano sermone descripsi; historiam abbatum monasterii hujus, in quo supernæ pietati deservire gaudeo, Benedicti et Ceolfridi et Huertberti [*al. Huatberti. Churberti*] in libellis duobus; Historiam ecclesiasticam nostræ insulæ ac gentis in libris quinque. Martyrologium de natalitiis SS. martyrum diebus in quo omnes quos inveni potui, non solum qua die, verum etiam quo genere certaminis, vel sub quo judice mundum vicerunt, diligenter adnotare curavi; librum Hymnorum diverso metro sive rhythmo, librum epigrammatum heroico metro sive elegiaco, de natura rerum, et de temporibus libros singulos. Item De temporibus librum unum majorem, librum De orthographia, alphabeti ordine distinctum. Item librum De metrica arte, et huic adjectum alium De schematibus sive tropis libellum, hoc est, de figuris modisque locutionum quibus Scriptura sancta contexta est. Centonizavit etiam expositionem in Cantica canticorum, collectis sententiis de libris Gregorii papæ, per diversa opera illius. Obiit anno 754 Dominiæ Incarnationis, Leone Romanis imperante, Francis Carolo Martello, principante sub Theoderico rege, super Anglos regnante Edilberto.

CAP. LXV. Joannes Scotus, in exponendis divinis et humanis scripturis satis idoneus, fecit tractatus in Matthæum. Scripsit librum De officiis humanis et alia quæ ab alijs habentur.

CAP. LXVI. Adelmus, abbas Scotorum, jubente synodo gentis suæ, scripsit librum adversus errorem Britonum, qui vel Pascha non suo tempore celebrarent, vel alia plura agerent contraria paci et ecclesiasticæ consuetudini, et per hoc multos reduxit ad concordiam catholicæ Ecclesiæ. Scripsit et librum De virginitate, quem exemplo Sedulii, geminato opere, id est prosa et metro, composuit (770).

CAP. LXVII. Ceolfridus, abbas Scotorum, consuanti regi Pictorum de legitima observatione Paschæ, et de tonsura clericorum, scripsit utilem epistolam, per quam ipse regi satisfecit, et rex gentem suam ad concordiam Ecclesiæ reduxit.

CAP. LXVIII. Beda monachus, natione Anglus, quis vel unde fuerit, quæ vel quanta scripserit, ipse suis verbis aperit. « Cum essem, inquit, annorum septem, cura propinquorum datus sum educandus reverendissimo abbati Benedicto, ac deinde Ceolfrido, cunctumque ex eo tempus vitæ in ejusdem monasterii habitatione peragens, omnem meditandis Scripturis operam dedi, atque inter observantiam disciplinæ regularis curavi semper aut discere, aut docere, aut scribere dulçe habui. Decimo nono vitæ meæ anno diaconatum, tricesimo presbyteratus gradum suscepi. Ex quo tempore usque ad annum ætatis meæ LVIII venerabilium Patrum scripta breviter adnotare, sive etiam ad formam sensus et interpretationem eorum semper adjicere curavi. Quorum hæc est summa: In principio Genesis usque ad nativitatem Isaac, et ejectionem Ismaelis libros quatuor: De tabernaculo et vasis ejus, ac vestibibus sacerdotum libros tres: in primam partem Samuelis usque ad mortem Saulis libros quatuor: De ædificatione templi allegoricæ expositionis, sicut et cæteros, libros duos: item in libros Regum xxx quæstionum; in Proverbia Salomonis libros tres; in Cantica canticorum libros sex, in Isaiam et Danielem, duodecim prophetas, et partem Hieremiæ distinctiones capitulorum, ex tractatu B. Hieronymi excerptas; in Esdram et Neemiam libros tres, in canticum Habacuc librum unum, in librum B. Patris Tolisæ explanationis allegoricæ, de Christo et Ecclesia librum unum: item capitula lectionum in

AUBERTI MIRÆI SCHOLIA.

(769) Adamannus, al. Adamannus vel Adomnannus, Hibernus vel Scotus, Hujensis monasterii, a S. Columbano structi, abbas, librum suum De locis terræ sanctæ ex Arculphi Gallicani episcopi, ex Syria reducis, scriptis concinnavit: ut Beda lib. V Hist. eccles., c. 16, prodit. Tres ejus libri De Vita

S. Columbani senioris seu Columbæ presbyteri (qui anno 560 floruit) exstant apud Canisium tomo I. Antiquæ lectionis.
(770) De eo Bellarm. in Catalogo.
(771) Paulus, Neapolitanæ Ecclesiæ diaconus, transtulit Vitam S. Mariæ Ægyptiæ, quam Séphro-

CAP. LXIX. Paulus, diaconus Neapolitanæ Ecclesiæ, transtulit de Græco in Latinum Vitam sanctæ Mariæ Ægyptiæ (771).

CAP. LXX. Anianus, vir spectabilis, jubente Athalarico, rege volumen unum de legibus Theodosii im-

peratoris edidit, et, monente Oruntio episcopo, librum Joannis Chrysostomi in Matthæum de Græco in Latinum transtulit (772).

CAP. LXXI. Walafridus (773) abbas Vitam et miracula sancti Galli abbatis primo prosaice, deinde metrica composuit.

CAP. LXXII. Christianus (774), ab Aquitania in Galliam veniens, nomen suum scribendo notificavit. Exposuit enim Evangelium Matthæi, promittens etiam de aliis Evangelis se tractaturum.

CAP. LXXIII. Verus (775) episcopus Vitam Eutropii, episcopi Arausicæ Galliarum urbis, illustrem virtutibus ac miraculis descripsit luculento sermone.

CAP. LXXIV. Gregorius (776), secundus hujus nominis papa Romanus, interpellatus apud Constantinopolim a Justiniano imp. super quibusdam capitulis, optima responsionè unamquamque quæstionem absolvit, et scripta edidit. Rescripsit etiam ad synodicam, quam Joannes Constantinopolitanus antistes Romam misit. Hinc constans ecclesiasticorum dogmatum defensor, et contrariorum fortissimus impugnator, scripsit contra Leonem imperatorem, qui seductus a quodam refuga fidei, nomine Beser, jussit

nus, Hierosolymitanus episcopus, Græce scripserat, Exstatque ad diem 1x Aprilis apud Surium. Hanc Vitam postea carmine reddidit Hildebertus Cenomanensis episcopus, ut Henricus Gandavensis in Catalogo cap. 8 narrat.

(772) Ut et sermones de laudibus S. Pauli. Quæ omnia exstant in Latina Chrysostomi editione.

(773) Walafridus Strabo, a vitio oculorum sic dictus, abbas Augiæ divitis seu majoris (aliis, abbas S. Galli in Helvetiis,) scripsit De exordiis et incrementis rerum ecclesiasticarum librum utilem, cum aliis ejusdem argumenti scriptoribus, Coloniae 1568, Romæ 1590 et alibi typis editum. Scripsit item Vitas SS. abbatum Galli et Othmari, a Surio xvi Oct. et xvi Nov. publicatas. Obiit anno octingentesimo quadragesimo anno. Errant qui ex Walafrido et ex Strabone duos faciunt.

(774) Christianus Druthmarus, monachus ordinis Benedictini, scripsit, ad Stabulenses et Malmundarienses monachos, Expositionem in Evangelium S. Matthæi, quæ Haganoæ 1330 est typis edita. Putatur vixisse sub annum Christi 840.

(775) Verus, Arausicanus seu Arausionensis in Gallia episcopus, scripsit res gestas S. Eutropii sui prædecessoris, a. d. xxvii Maii Martyrologio Rom. ascripti.

(776) Gregorius II papa, Leonis Isauri imp. CP. impietati acerrime restitit, et S. Bonifacium, ad prædicandam Evangelii doctrinam in Germaniam misit. De eo sic Adrianus papa in epistola ad Carolum Magnum De imaginibus : « Dominus Gregorius papa junior, una cum septuaginta novem sanctissimis episcopis, ante confessionem beati Petri apostolorum principis præsidens, una simul multorum sanctorum Patrum testimonia roborantes venerari ac adorare sacras imagines censuerunt. » Vivere desiit anno septingentesimo tricesimo primo. Scripsit plures, easque doctissimas, epistolas a deumdem Bonifacium, ad Carolum Martellum, ad Thuringos, Saxones et alios Germaniæ populos, ad S. Germanum CP. episcopum, ad Leonem Isaurum et alios; quas in tomis Conciliorum et apud Baronium in Annalibus leguntur.

(777) S. Joannes Damascenus, presbyter, natione Syrus, vir magnæ doctrinæ ac sanctitatis (quem Iconomachi per contumeliam *Manzur* nominabant)

ubique imagines Dei et sanctorum (jus deponi et incendi.

CAP. LXXV. Joannes (777), monachus et presbyter de Damasco Syria, vita et doctrina clarus, cognomento Chrysorrhœas, animatus scriptis Gregorii papæ, quibus impugnabat impietatem Leonis imperatoris, scripsit et ipse Græcis Græce contra Leonem imperatorem.

CAP. LXXVI. Gregorius tertius scripsit et ipse commonitoria scripta ad imperatores Leonem et Constantinum, per quos persecutio gravis commota erat contra imagines Dei sanctorumque ejus; quæ scripta fautores imperatorum portitoribus auferentes, discerperunt ea. Gregorius iterum scripta imperatoribus misit, et iterum ea a portitoribus ablata sunt et discerpta. Quia ergo imperatores nolabant suscipere commonitoria apostolicæ auctoritatis scripta, Gregorius papa contra eos multa ad multos scripta edidit (778).

CAP. LXXVII. Zacharias papa libros Dialogorum primi Gregorii papæ de Latino in Græcum transtulit, et plures Latinæ linguæ ignaros lectione eorum illuminavit (779).

AUBERTI MIRÆI SCHOLIA.

temporibus Leonis Isauri imp. CP. scripsit Orationes pro defensione sacrarum imaginum, adversus dictum Leonem, circa annum salutis septingentesimum tricesimum primum. Diu tamen postea supervixit, et multa passus est a Constantino Copronymo imp. pro doctrinæ catholicæ defensionem. Scripsit item libros quatuor de fide orthodoxa, in quibus ipse primus universam theologiam (ut Belarminus prudenter observavit) recto ordine comprehendit. Eum postea sunt imitati Petrus Lombardus, episcopus Parisiensis, qui vulgo *Magister sententiarum* audit, et alii doctores scholastici, ut vocant. Opera ejus in unum collegit, magna ex parte Latina fecit, et Parisiis 1577 publicavit Jacobus Billius, Prunæus abbas. His librum Damasceni Contra Acephalos, et alterum Contra Nestorianos adde, quos Canisius tomo IV Lectionis antiquæ foras dedit. De Damasceno et Cosma Hierosolymitano ita Suidas in Lexico : « Joannes Damascenus, cognomento *Manzur*, vir et ipse celeberrimus, ætatis suæ nulli eorum qui doctrina fuerunt illustres secundus. Ejus scripta sunt permulta, et præcipue philosophica, et in sacram Scripturam Parallela selecta; et Cantiorum canones iambici, et oratione soluta. Eodem etiam tempore Cosmas Hierosolymitanus floruit, vir ingeniosissimus, et omnino spirans illam suavem modulationem musicam. Illi autem Cantiorum canones Joannes et Cosma nullam cum aliorum scriptis comparationem admiserunt, nec admittent, quandiu nostra vita transigaret : sed ut hactenus incomparabiles fuerunt, sic etiam in perpetuum erunt, et quandiu homines vivent. » Quod ad Historiam Barlaami et Josaphati attinet, sunt qui arbitrantur Damascenum illius non esse scriptorem, etsi Biffio, Rosweido aliisque sic visum fuerit. Raderus in Isagoge sua ad Joannem Climacum seu Sinaitam, censet esse fetum « Joannis monachi e cœnobio S. Sabæ, » ut legitur in ms. syllabo bibliothecæ Heidelbergensis. Ego quod certo statuum non habeo; hoc scio, Joannem quoque Damascenum, foro ac turbis sæculi relictis, monachum in læra S. Sabæ fuisse.

(778) Obiit anno Christi 741.

(779) Vide Isidorum c. 27, Honoricum IH, 32, Obiit 752.

CAP. LXXVIII. Chrodogandus, Metensis episcopus, A hujus Pauli diaconi sui decerpens quæque optima Pipini regis ex sorore nepos, nobilitatem generis nobilitans, fervore sanctæ religionis scripsit Regulam, quam specialiter Metensis Ecclesiæ clericis observandam dedit.

CAP. LXXIX. Adrianus papa fibros epistolarum primi Gregorii papæ abbreviavit, et utiliora quæque decerpens, tredecim libros ad duos redegit. Scripsit etiam ad imperatores Leonem juniorem, et Constantinum filium ejus, pro venerandis imaginibus Dei et sanctorum ejus. Scripsit ad Carolum imperatorem librum apostolicæ auctoritatis, arguens errorem eorum qui infirmare volebant quædam capitula quæ secunda Nicæna synodus promulgaverat, auctoritate trecentorum quinquaginta episcoporum qui hæresin execrantium imagines Dei sanctorumque ejus anathematizaverunt (780).

CAP. LXXX. Paulus, monachus Casinensis cœnolii (781), natione Italus, propter scientiam litterarum a Carolo Magno imperatore ascitus, scripsit Vitam primi Gregorii papæ; scripsit gesta pontificum Metensium; scripsit miracula sancti Arnulphi, qui primo majordomus regis Francorum, postea Metensium episcopus, eremiticam vitam expetiit. Historiam quoque Vinnulorum, qui postea nominati sunt Longobardi, lucculento et plano sermone scripsit.

CAP. LXXXI. Carolus imperator (782), per manum

de Scripturis catholicorum Patrum, lectiones unicuique festivitati convenientes per circulum anni in Ecclesia legendas, compilari fecit in duobus voluminibus.

CAP. LXXXII. Hilduinus, abbas Sancti Dionysii Parisiensis (783), scripsit ad Ludovicum imperatorem utroque stylo, id est prosaico et metrico, Vitam ipsius Dionysii.

CAP. LXXXIII. Alcuinus (784) sive Albinus, de Britannia oriundus, et inde ab imperatore Carolo evocatus, et tanta familiaritate ei acceptus ut appellaretur imperatoris deliciosus, cujus maxime magisterio ipse imperator omnibus liberalibus artibus initiari satagebat, multa scripsit. Scripsit in Genesim dialogum; ad Widonem comitem de virtutibus et vitiis librum, de quibusdam psalmis enchiridion. Fecit tractatus super Evangelium Joannis. Scripsit ad ipsum imperatorem libros De sancta Trinitate; respondit quæstionibus a Fredegiso sibi propositis. Scripsit Prognosticon de futuro sæculo. Scripsit ad Euliam virginem De natura vel immortalitate animæ; jussu imperatoris correxerat divinam Bibliothecam, et alia nonnulla scripsit.

CAP. LXXXIV. Einardus (785) scripsit Vitam Caroli imperatoris tanto veracius quanto adhæsit ei familiaris. Hic imitatus Bedam, qui abbreviavit Hebraicum Psalterium, excerpto de illo omnes

AUBERTI MIRÆI SCHOLIA.

(780) Exstant in tomis Conciliorum. Obiit C an. 796.

(781) Paulus, Warnefridi et Theodolindæ filius, cognomento *Winfridus*, natione Longobardus, primum diaconus Aquilejensis, dein Desiderii, ultimi Longobardorum regis, cancellarius fuit. Is, victo rege suo; inter nobiles captivos a Carolo Magno abductus, magno in honore, propter prudentiam et eruditionem variam, aliquandiu fuit. Postea, ob suspicionem nescio quam, in Diomedæam insulam est relegatus, unde ad Arichim, Beneventanum principem, Desiderii regis generum, profugit. Eoque defuncto, monachum in Casino monte induit. Præter Vitas SS. Gregorii I papæ et Arnulphi Metensis, a Sigeberto memoratas, insuper res gestas S. Cypriani episcopi Carthaginiensis ac martyris (quem libellum Pamelius operibus ejusdem Cypriani præfixit) item Vitas SS. Benedicti, Mauri et Scholasticæ virginis, quæ posteriores tres cum poematibus Prosperi Martinengi Romæ 1590 fuerunt editæ. Versus ejusdem Pauli de Scholastica virgine Arnoldus Vionus in suo Ligno vitæ x Feb. publicavit; Gesta porro episcoporum Metensium, hic a Sigeberto memorata, exstant in Corpore Historiæ Franciæ. Magnam quoque sui partem Historia Miscella huic Paulo debet. Nam priores undecim libri sunt iidem ac decem libri Eutropii, nisi quod aliqua subinde de suo Paulus addat. Eutropium exinde continuat Paulus, cujus sunt libri quinque sequentes. Cæteri, nempe decimus septimus et qui consequuntur, a Landulpho Sagace additi sunt, potissimum ex Georgio Theophane, sive ex Anastasio Bibliothecario, qui Theophanem vertit.

(782) Anno 814, Carolus Magnus, imp. et rex Francorum, v. Kal. Februarii, Aquisgranum diem clausit extremum, ætatis LXXI, regni XLVII, imperii XIV anno; ibidem conditus. Viros eruditos, in his Alcuinum, Paulum Forojuliensem, Eginhardum et

Uuardum æstimavit ac fovit, et ipse varie doctus atque eruditus, ut epitaphium, quod versibus Hadriano papæ scripsit, abunde testatur. Capitula sive Edicta Caroli Magni et Lud. Pii, a se in libros quatuor digesta, Ansegisus, abbas Laubiensis, anno octingentesimo vicesimo septimo publicavit, quæ Petrus Pithæus Lutetiæ 1588 edenda curavit; post ibidem 1603 recusa. Ansegisus porro Laubiensis antiquior fuit illo Ansegiso, qui anno demum octingentesimo primo creatus fuit archiepiscopus Senonensis. Exstat et Codex Carolinus, a Gretsero in Germania editus.

(783) Hilduinus, abbas monasterii, S. Dionysii, secundo lapide a Lutetia siti, Vitam S. Dionysii Parisiensis episcopi prosa et metro complexus est. Prosa Mathæus Galenus Colonix 1563 cum suis Areopagitibus et postea Surius. ix Octobris edidit. Libri quatuor metrici in cœnobio Gemblacensi mss. asservantur. Hilduino Rabanus Maurus suos in iv libros Regum Commentarios inscripsit.

(784) Præter opera hic a Sigeberto commemorata, scripsit insuper Alcuinus libros iv de imaginibus, ut Rogerus Hovedenus in gestis anni 792 indicat; sed ii, nomine Caroli Magni imp. falso editi fuerunt. Hos, Lutetiæ primus typis publicavit Eliphilus, hoc est Joannes Tilius, Meldensis episcopus. Vide ad Honorii iv, 2.

(785) Eginhardus, Sigeberto Einardus, Caroli Magni imp. cancellarius, et abbas Blandiniensis ac S. Bavonis in urbe Gandavensi, Suetoniorum æmulus, elegantis stylo scripsit Vitam ejusdem Caroli, Colonix et alibi sæpe editam; De translatione et miraculis SS. Marcellini et Petri (quorum sacras reliquias in Belgium attulit) libros quatuor, a Surio editos; De iisdem rhythmum, seu carmen iambicum, a Surio pariter vulgatum. De Einardo ita Chronicon ms. Gandense: Anno 826. Vir venerabilis Einardus, Ludovico piissimo imp. multum familia-

versus, verba orationis habentes; abbreviavit et ipse Gallicanum Psalterium, quo nos Galli utimur, excerpens de illo omnes versus verba orationis continentes.

CAP. LXXXV. Husuardus monachus (786), provocatus studio Hieronymi et Bedæ, qui festivitates sanctorum annualiter recurrentes partim adnotaverant, maxime autem animatus studio et jussu magni Caroli imperatoris, cui displicebat quod Hieronymus et Beda, studentes nimis brevitati, præterierant plura necessaria, et quamplures Kalendarum dies intactos reliquerant, in gratiam ejus studuit opus imperfectum supplere, et festivitates sanctorum per singulos Kalendarum dies adnotans, integrum Martyrologium effecit.

CAP. LXXXVI. Angelomus (787) monachus, jussu Drogonis, Metentium episcopi, qui filius erat Caroli imperatoris, fecit tractatus super quatuor libros Regum.

CAP. LXXXVII. Attularius [*al.* Amularius] monachus brevem libellum De ecclesiasticis officiis scripsit. Postea scribens de eadem re ad Ludovicum imperatorem, ordinem et causas ecclesiasticorum officiorum quatuor libris planius digessit, et De mysteriis missæ librum unum.

CAP. LXXXVIII. Bellator presbyter septem libris exposuit librum Sapientiæ Salomonis.

CAP. LXXXIX. Rabanus, qui et *Maurus*, sive *Magneticus*, ex abbate Fuldensi archiepiscopus Moguntia, scripsit librum De laude sanctæ crucis, mira varietate depictum, quem misit Romæ S. Petro offerendum. Scripsit ad Otgarium archiepiscopum librum super libros Sapientiæ Salomonis. Scripsit super librum Machabæorum primum, super Esdras,

AUBERTI MIRÆI SCHOLIA.

ria, factus est abbas Gandensis cœnobii; qui gesta incluta et acta gloriosi imp. Caroli Magni lucido stylo descripsit. Meminit et operis hujus Lupus, abbas Ferrariensis, epistola ad Eginhardum scripta. Obiit anno 844.

(786) Husuardi vulgo *Usardi*, monachi Galli, Martyrologium Joannes Molanus, doctor theologus Lovaniensis, primus notis et additionibus illustravit; eoque in omnium manibus. De illo et aliis antiquis Martyrologiis idem Molanus in epistola ad lectorem, itemque Baronius in prolegomenis ad Martyrologium Romanum, fuse agunt.

(787) Angelomus, monachus Luxoviensis in comitatu Burgundiæ, non Lexoviensis, jussu Drogonis episcopi Metensis (qui Caroli Magni imp. filius fuit) collegit ex veterum Patrum commentariis Stromata in quatuor libros Regum, et in Cantica canticorum; Colonia 1530, et Romæ 1565 à Manutio excusa.

(788) Honorius. iv, 4.

(789) Freulfus, ex monacho Fuldensi episcopus Lexoviensis in Northmannia, scripsit Chronicon ab orbe condito usque ad tempora Caroli Magni. Posterioriorem partem Judithæ, Lud. Pii imp. conjugii, dicavit. Econtra Rabanus Maurus Freulfus suos in Genesim commentarios inscripsit. Claruit 840.

(790) Ambrosius Autbertus, *al.* *Ausbertus*, monachus, claruit anno 890, et scripsit Commentarios in Apocalypsim, in Psalmos, et in Cantica canticorum, Colonia 1536 in fol. editos.

(791) Florus, a Sigeberto hoc capite memoratus, nisi fallor, est is qui S. Pauli Epistolas verbis S.

A super Judith, De mysteriis missæ librum unum, De benedictionibus patriarcharum librum unum. Scripsit ad Hilduinum abbatem in Regum libros quatuor, De quæstionibus canonum, ad Heribaldum episcopum librum unum, ad Reginaldum coepiscopum de eadem re librum unum, et (788) alia.

CAP. XC. Freulfus (789) episcopus scripsit ad Elisacharum historiam a conditione mundi usque ad nativitatem Christi. Difficultatem etiam intercurrentium quæstionum enodare non neglexit, et interponendo divinæ historiæ sæculares historias, contemporaneitates regnorum sibi coaptans, consummavit hoc opus in septem libris.

CAP. XCI. Ambrosius Autbertus (790) scripsit librum De cupiditate; scripsit etiam libros decem super Apocalypsim, et alia nonnulla.

CAP. XCII. Florus (791) Epistolas Pauli ex integro exposuit, qui nihil a se dicens, sed omnes Augustini libros revolvens, et capitula Epistolarum Pauli, ab Augustino diversis locis exposita, recolligens, ipsa capitula exposita restituit ordini Epistolarum, adnotans singulos Augustini libros in quibus ea capitula exposita erant, et sic novo et mirabili studio de alieno labore magnum sui operis volumen edidit.

CAP. XCIII. Lupus Servatus (792) librum composuit De tribus quæstionibus, id est de libero arbitrio, de prædestinatione bonorum et malorum, de sanguinis Christi quadam superflua taxatione vel redemptione, usque ad salutem impiorum. Nam super hac re orta est quædam fidei turbatio, anno Domini octingentesimo quadagesimo nono.

CAP. XCIV. Joannes Erigena (793) [*ms.* *Gemblac. et Affligem.* Eurigena] jubente Carolo, Ludo-

Augustini, hinc inde collectis, exposuit; quique ejusdem Augustini De prædestinatione sententiam defendit adversus Joannem Erigenam, infra cap. 94 memorandum. Ab isto Floro videtur fuisse alius Florus, qui Bedæ Martyrologium auxit, postea ab Usuardo amplificatum. Vocatur hic vulgo *Florus Magister*, fuitque monachus Benedictinus Trudonopoli in diœcesi Leodicensi, si Trithemio credimus. Hujus item Flori Magistri videtur esse Expositio Missæ, quæ in Bibliotheca veterum Patrum legitur. Petavius memorat Florum Magistrum Lugdunensem diaconum, qui Lugdunensis Ecclesiæ nomine scripsit contra Hincmarum Remensem episcopum, circa an. 848.

(792) Lupus Servatus, abbas Ferrariæ in diœcesi Senonensi, Rabani Mauri discipulus, præter Quæstiones hic memoratas, scripsit librum Epistolarum, Lutetiæ a Massono 1588 publicatum, et Vitam S. Wigberti abbatis Fritislariensis, Moguntia 1602 a Busæo editam. Obiit an. 852.

(793) De Joanne Erigena sic scribit Nicolaus papa in epistola ad Carolum Calvum: « Relatum est apostolatu nostro quod opus B. Dionysii Areopagitæ, quod De divinis nominibus, vel cœlestibus ordinibus, Græco descripsit eloquio quidam vir Joannes, Scotus genere, nuper in Latinum transtulerit: quod juxta morem nobis mitti, et nostro judicio debuit approbari; præsertim cum idem Joannes, licet multæ scientiæ esse prædicetur, olim non sane sapere in quibusdam frequenti rumore dicatur. »

vici imperatoris filio, libros Dionysii Areopagite in A Latinum transtulit.

CAP. XCV. Bertramus [ms. *Gombac. et Viridis Vallis* Ratramus] librum scripsit De corpore et sanguine Domini, et ad Carolum librum De prædestinatione (794).

CAP. XCVI. Michael et Theophilus imperatores scripserunt Ludovico regi Francorum librum utilissimum de veneratione imaginum.

CAP. XCVII. Paschasius Rathertus, abbas Corbe-
lensis, scripsit ad Placidum abbatem, librum De sacramento corporis et sanguinis Christi (795).

CAP. XCVIII. Almannus, monachus Altvillarensis, scripsit Vitam sancti Nivardi, archiepiscopi Remensis, Vitam Sindulphi, Vitam Helenæ reginæ, et translationem ejusdem a Roma ad cœnobium Altvillarensis: et quia suo tempore Francia a Norman-
nis vastabatur, exemplo Jeremiæ prophete desolationem Franciæ et sui cœnobii quadruplici planxit alphabeto.

CAP. XCIX. Hincmarus, ex monacho Sancti Dionysii Parisiensis archiepiscopus Remensis, vitam sancti Remigii Remensis, primo breviter descriptam, ex brevi in librum magnæ quantitatis augmentatam, ex magno libro abbreviatam studio Fortunati, episcopi et poetæ; hanc, inquam, Vitam Hincmarus descripsit, inferens tam ea quæ in historiis majorum de ortu, vita vel morte sancti Remigii invenit, quam ea quæ in diversis schedulis dispersa collegit; et secundum legem historiarum nec illa prætermisit quæ vulgata relatione didicit, nec testamentum ejus præterit. Rescripsit ad Ecclesiam Ravennatam sub persona Magni Caroli imperatoris (796).

AUBERTI MIRÆI SCHOLIA.

(794) Bertramus scripsit librum De corpore et sanguine Domini, excusum Colonia 1532, Basilee in Micropresbytico, et alibi; sed damnatum a Tridentinis censoribus. Ita Molanus in ms. Bibliotheca sacra. Hæretici eum primi typis ediderunt (a), videnturque illa inseruisse, quæcumque vel obscura, vel in speciem prave sonantia leguntur. Plurimis certe locis veram Christi præsentiam post consecrationem astruit et transsubstantiationem docet; ut ne ipse quidem interpolator id sub finem dissimulet, dicens multa non coherere, et præcedentia sequentibus contradicere. Hoc inter alios observavit Bartholomæus Petrus Lintrensis, doctor theologus Duacensis. Contra Bertramum scripsit Paschasius Rathertus.

(795) Honor. iv, 10.

(796) Hincmari epistolas an. 1620 Moguntiae Joannes Busæus, et 1615 Joannes Cordesius Parisiis, cum aliis ejusdem opusculis, ediderunt. Notitiam villæ Noviliacæ, quam a Carolo Calvo impetrarat, Sirmundus cum Flodoardo publicavit. Vita S. Remigii, ab Hincmaro scripta, apud Surium i. Oct. legitur. Obiit anno 882, ut Flodoardus lib. iii, c. 30, tradit.

(797) Aimonius, sive *Aimonsus*, fuit monachus in clyti cœnobii S. Germani Pratensis, ad muros urbis Parisiensis. Scripsit inter alia libros quinque De gestis Francorum, studio Jacobi Breullii, monachi ejusdem loci, recensitos, et 1603 Lutetiæ editos. Exstant idem apud Frecherum in Corpore Historiæ Franciæ.

CAP. C. Adrevaldas, qui et *Adalbertus*, monachus Floriacensis, scripsit Historiam miraculorum quæ ostensa sunt per Gallias sancti Casinensis meritis, a tempore quo corpus ejus translatum est a Monte Casino ad cœnobium Floriacense, usque ad tempus Odonis, regis Francorum.

CAP. CI. Aimonius (797), monachus Floriacensis, Historiam miraculorum S. Benedicti, ab Adrevaldo initiatam perfecit, perducens eam a tempore Odonis regis usque ad tempus Roberti regis Francorum. Scripsit etiam Historiam Francorum, et situm Galliarum distinxit.

CAP. CII. Nicolaus papa epistolas apostolicæ auctoritatis, ad diversos a se scriptas, in uno volumine rededit (798).

CAP. CIII. Anastasius, jubente Nicolao papa, transtulit in Latinum Vitam Joannis Eleemosynarii, scriptam Græcè a Leontio episcopo (799).

CAP. CIV. Ericus monachus Vitam Germani, Antisiodorensis episcopi, metrico stylo, luculenter sex libellis descripsit (800).

CAP. CV. Milo, monachus S. Amandi, scientia litterarum clarus, scripsit metrico stylo Vitam sancti Amandi. Scripsit etiam ad Carolum regem metricè librum De sobrietate (801)

CAP. CVI. Joannes, diaconus Romanus Ecclesiæ (802), ad Joannem, septimum hujus nominis papam, scripsit urbano stylo quatuor libros De Vita primi Gregorii papæ; et idem, petente Gauderico Vchitrensi episcopo, scripsit etiam gesta Clementis papæ.

(798) Exstant in tomis Conciliorum.

(799) Anastasius, S. R. E. bibliothecarius, SS. Joannis Eleemosynarii, Demetrii martyris et aliorum Vitas, item Georgii Theophanis Chronicon, et alia multa de Græco Latina fecit. Scripsit et Historiam de Vita postificum Romanorum, quam a Marco Velsero acceptam Jo. Busæus cum mss. contulit, et Moguntiæ 1602 publicandam curavit. Anastasii ejusdem Collectanea, quæ in gratiam Joannis diaconi Romani infra cap. 106 a Sigeberto memorandi (cum Ecclesiasticam historiam hic meditaretur), e Græcis versa concinnavit, anno 1620. Parisiis sunt edita a Sirmundo.

(800) Exstant Parisiis editi 1543.

(801) Milo, Elnonensis monachus, ad S. Amandum in Pabula, ordinis S. Benedicti, avunculus et magister Huchaldi Elnonensis, vir eruditissimus, scripsit Vitam S. Amandi, episcopi Trajectensis ad Mosam, fundatoris cœnobii Elnonensis, versu et prosa. Hanc Surius a. d. vii Februarii publicavit. Versus ad Haymimum sacerdotem scripti libris quatuor, hoc initio: *Festa propinquabant nostri venerandaq; patroni*, exstant mss. Elnone et Audomaropoli ad S. Bertinum, et alibi. Liber De Sobrietate, ad imp. Carolum Calvum, De S. Cruce carmen hexametrum duplex, in modum sphaeræ ingeniosissime compositum; De conflictu Veris et Hiemis carmen item hexametrum, mss. omnia asservantur Elnone ad S. Amandum. in diœcesi Tornacensi. Obiit anno 871.

(802) Joannes diaconus Romanus Anastasio S. R. E. bibliothecario, supra cap. 103 laudato, familiaris

(a) Prima Bertrami editio Colonienis curata a Romano-catholico.

CAP. CVII. Huchaldus (803), monachus Sancti Amandi, perita liberalium artium ita insignis, ut philosophis conferretur, vitas multorum sanctorum scripsit; et quia in arte musica præpollebat, cantus multorum sanctorum dulci et regulari melodia composuit. Scripsit etiam librum De arte musica, sic temperans chordas monochordi litteris alphabeti, ut possit quis per eas sine magisterio alterius discere ignotum sibi cantum. Scripsit etiam ad imperatorem Carolum Calvum librum trecentorum versuum, in laudem Calvorum, cujus omnia verba incipiunt ab una littera, id est C, ut :

Carmina Clarisonæ Calvis Cantate Camæna.

CAP. CVIII. Notgerus abbas (804) scripsit librum De musicis notis et symphoniariis modis, ut possit quivis videre et intelligere quomodo differant a se intervalla symphoniaram.

CAP. CIX. Enchirides, sub persona discipuli interrogantis et magistri respondentis, scripsit dialogum De ratione musicæ, et in tribus libris multiformes musicæ regulas explicuit. *

CAP. CX. Aurelianus, clericus Remensis Ecclesiæ, scripsit ad Bernardum archicantorem, postea episcopum, De regulis modulationum, quas tonos sive tenores appellant, et de earum vocabulis.

CAP. CXI. Regino, abbas Prumiensis (805), scripsit ad primum Alberonem Metensem episcopum, Chronicam continentem præcipua gesta Francorum, quam a nativitate Christi perduxit usque ad annum nati Christi 908.

CAP. CXII. Auxilius scripsit dialogum sub persona infensoris et defensoris, divinis et canonicis exemplis munitum, contra intestinam discordiam Romanæ Ecclesiæ, scilicet de ordinationibus, exordinationibus et superordinationibus Romanorum pontificum, et ordinatorum ab eis exordinationibus et superordinationibus.

AUBERTI MIRÆI SCHOLIA.

suit et in gratiam hujus Joannis diaconi, Historiam ecclesiasticam meditantis, plurima e Græcis Latina idem Anastasius reddidit. Ex iis non parva Jac. Sirmundus, S. J. theologus; 1620 Lutetiaæ publici juris fecit.

(803) Huchaldus, al. *Hugbaldus*, aut *Hubaldus*, ordinis S. Benedicti, ad S. Amandum monachus Elnonensis, et nepos Milonis ibidem monachi, litteris insignis, scriptis celebris, musicus quoque excellens fuit, et cantum multorum sanctorum composuit, ut Chronici Elnonensis ms. verbis utar. Scripsit Vitam S. Lebuini, patroni Daventriæ, ad Albricum episcopum Ultrajectensem; Vitam S. Rictrudis, abbatissæ Marchianensis; Vitam S. Aldegundis abbatissæ et fundatricis Melbodiensis in Hannonia; exstantque istæ historiæ in tomis Surianis. Scripsit item Vitam S. Madelbertæ, abbatissæ Melbodiensis, quæ mss. legitur in cœnobio S. Gislei in Hannonia; et Historiam S. Ciliniæ, matris B. Remigii, Francorum apostoli. Carmen de laude calvorum. 136 versuum, in quo versus omnes a littera C incipiunt, ad Carolum Calvum, est in omnium manibus. Obiit anno nongentesimo tricesimo.

(804) Notgeri abbatis et Honorius lib. iv, c. 9, meminit. Videtur idem cum Notgero abbate, hic per Sigebertum laudato. Si titulum abbatis tollas, videri queat hic designari Notgerum seu Notherum,

CAP. CXIII. Maximus episcopus scripsit librum De ecclesiasticis ministeriis, et de habitu clericorum.

CAP. CXIV. Dinamius, vir illustris ac patricius, scripsit plenam virtutibus Vitam S. Marii, qui fuit abbas Bobacensis cœnobii (806).

CAP. CXV. Pelagius, diaconus Romanæ Ecclesiæ, transtulit de Græco in Latinum De vita et doctrina, et de perfectione sanctorum Patrum libros sedecim; scilicet De profectu monachorum librum unum; De quiete unum, De compunctione unum, De continentia unum, Contra fornicationem unum: Quod monachus nihil debeat possidere, unum; Quod nihil per ostentationem fieri debeat, unum; De patientia et fortitudine unum; quod non oporteat judicare quemquam, unum; Quod oportet sobrie vivere, unum; Quod sine intermissione et sobrie oportet orare, unum; De humilitate unum; De penitentia unum; De charitate unum; De providentia sive contemplatione unum (807).

CAP. CXVI. Joannes subdiaconus transtulit de Græco in Latinum De vita et doctrina Patrum librum unum (808).

CAP. CXVII. Martinus episcopus transtulit, per manum Paschasii diaconi, interrogationes et responsiones plurimas sanctorum Ægyptiorum Patrum, in Dumiensi cœnobio (809).

CAP. CXVIII. Smaragdus scripsit De vitandis vitiis et tenendis virtutibus librum, quem attulavit Diadema monachorum, quia sicut diadema gemmis, ita hic liber refulget virtutibus. Scripsit etiam super Regulam sancti Benedicti, et alia nonnulla (810).

CAP. XIX. Cæsarius, abbas Lerinensis, scripsit et declamavit homilias, vitæ monachorum congruentes (811).

CAP. CXX. Laurentius (812) Mellifluus scripsit librum De duobus temporibus, id est, uno ab Adam usque ad Christum, altero a Christo usque ad finem

mento *Balbulum*, monachum illustris cœnobii S. Galli apud Helvetios, in diocesi Constantiensi, qui anno nongentesimo duodecimo obiit, et Martyrologium scripsit, editum a Canisio tomo VI Lectionis antiquæ.

(805) Regino, Prumiensis in diocesi Troverensi abbas, scripsit Chronica ab anno Christi primo usque ad annum nongentesimum decimum; quæ cum appendice quinquaginta septem annorum sunt edita 1566 Francofurti. Cæterum ad explendas lacunas, et ad alia supplenda quæ in vulgata Reginionis editione desiderantur, juverit fragmentum Annalium Francicorum, anno 741 ad annum 793 quod Canisius tomo III Lectionis antiquæ publicavit.

(806) Dinamius patricius Vitam S. Maximi, primum abbatis Lerinensis, post episcopi Rejevansi scripsit, et Urbico, qui Fausto in cathedra Rejevansi successerat, dedicavit. Exstat in Suriana collectione 27 Novembris, et in Chronologia Lerinensi. Ad hic apud Sigebertum sit legendum S. Maximi, non habeo, quod asseram. De Mario Bobacensi hactenus nihil legi.

(807) C. ult. Hieronymi de S. E.

(808) Vide Hieron, l. c.

(809) Vide Hieron, l. c.

(810) Honor. iv, 6.

(811) Gennad, c. 86.

(812) Hic Laurentius presbyter et Magister Gan-

sæculi. Declamavit etiam homilias ore quasi mellito; unde agnominatur Mellifluus.

CAP. CXXI. Bonifacius episcopus scripsit metrico stylo librum de virtutibus et vitiis.

CAP. CXXII. Halitgarius, episcopus Cameracensis (813), scripsit ad Ebonem, Remorum episcopum, Librum Pœnitentialem, secundum decreta canonum.

CAP. CXXIII. Remigius, monachus Antissiodorensis, nominatus in exponendis sæcularibus scripturis, notificavit se utilius divinas etiam Scripturas exponendo. Exposuit enim Canonem missæ, quid a quibus in ea sit positum vel additum demonstrans. Exposuit Cantica canticorum. Scripsit librum De divinis officiis; scripsit De singulis festi-
 vitatibus sanctorum; respondit Gualoni, Aduorum episcopo, interroganti de duabus quæstionibus. Una de altercatione Michaelis archangeli cum diabolo de Moysi corpore, quod legitur in Epistola Judæ apostoli. Altera de eo quod respondens Dominus ad Job de turbine dixit: « Ecce Beemoth quem feci tecum, fenum quasi bos comedet, et an extrahere poteris Leviathan hamo? » Scripsit et alia (814).

CAP. CXXIV. Odo (815) musicus, ex archicantore Turonensi monachus et primus abbas Cluniacensis, in homiliis scribendis et declamandis, et maxime in componendis in honore sanctorum cantibus, elegans ingenium habuit.

CAP. CXXV. Stephanus (816), ex clerico Metensi episcopus Leodiensis, Vitam et passionem sancti Lamberti, scriptam incultius a Godescalco clerico,

AUBERTI MIRÆI SCHOLIA.

dentii primi Novariensium episcopi, claruit circa an. 563. Vide Acta Erud., t. II supplementi p. 525, 526.

(813) Halitgarius, sive *Halitharius*, episcopus Cameracensis et Atebatensis, vir apostolicus, et ad res agendas natus, a Carolo Magno imp. Constantinopolim ad Michaelæ imp. missus, benigne et honorifice ab illo susceptus fuit. Ebone Remensi archiepiscopo potente, scripsit Pœnitentiale, itemque libros quinquæ de vitiis, virtutibus, et ordine Pœnitentiam; exstantque hæc omnia apud Canisium tomo V. Lectionis antiquæ. Obiit Cameraci anno octingentesimo tricesimo secundo, conditus in Monte S. Elgii, ubi nunc visitur abbatia canonicorum regularium, in diœcesi Atebatensi.

(814) De eo Bellarminus in Catalogo.

(815) S. Odo, Cluniacensis abbas primus, a. d. XVIII Novembris Martyrologio Rom. ascriptus, floruit anno nongentesimo vicesimo. Scripsit tractatus duos de S. Martino Turonensi episcopo, excusos Parisiis 1511 cum Sulpitio Severo. Bibliothecam Cluniacensem, ab Andrea Quercetano editam, consule.

(816) Stephanus, Leodicensis episcopus anno nongentesimo tertio creatus, vivere desiit anno nongentesimo vicesimo. Gesta S. Lamberti, ab ipso emendata conscripta, ex ms. codice 1612 Joannes Chapeavillus tomo I Rerum Leodiosensium publicavit.

(817) De eo Bellarminus in Catalogo, et Penuotus, lib. I, De Canonicis regul., cap. 52.

(818) Ratherius, monachus Lobiensis seu Lubiensis, in ditione quidem Leodicensi, sed in diœcesi Cameracensi fuit. Hic cum Hilduino, Lobiensi abbate, in Italiam ad Hugonem regem profectus,

A scripsit urbanus ad Hermannum Coloniz archiepiscopum, et cantum nocturnum in honorem ejusdem martyris. Canticum etiam de sancta Trinitate, et cantum de inventione Stephani protomartyris autentico et dulci modulamine composuit. Scripsit etiam ad Robertum Metensem episcopum capitularem librum, in quo capitula, responsoria, versus, collectas, per singulas noctis et diei horas, per integrum annum distincte congregavit.

CAP. CXXVI. Luitprandus [*s. Lindprandus*], Ticinensis ecclesiz diaconus, scripsit luculento et alterno stylo, ad Regimundum episcopum Eliberitanæ Ecclesiz Hispanorum, Historiam De gestis regum et imperatorum sui temporis, quam attitulavit Antapodosim, id est *Retributionem* (817).

CAP. CXXVII. Ratherius (818), ex monacho Lobiensi episcopus Veronensis, vir miræ simplicitatis, scripsit Vitam S. Ursuari Lobiensis; et bis pulsus ab episcopatu Veronensi, scripsit librum in quo facta satis urbanitate deplorat ærumnas suas, multa suæ causæ intersecens quæ possunt legentibus placere et prodesse. Postea ordinatus episcopus Leodiensis Ecclesiz, et ab ea pulsus, scripsit librum quem attitulavit Phrenesim. Scripsit librum quem prætitulavit Inefficax, ut sibi visum est, Garritus. Scripsit librum De corpore et sanguine Domini, et De prædestinatione Dei. Scripsit contra hæresim Anthropomorphitarum, id est dicentium quod Deus habeat corpoream et humanam formam; quæ hæresis tunc graviter vexabat Italiam. Scripsit Agonisticon, id est Præloquiorum libros sex, Confessionum librum unum, et alia.

Veronæ datus est episcopus; Mediolano autem Hilduinus. Quarto post anno ab Hugone pellitur, eo quod Arnaldo Bajoariorum duci favebat. Ticini exsul, de ærumnis suis atque modestiis quas in episcopatu tulit, ad pontificem Rom. epistolam scripsit. Vexabat eodem tempore Italiam Anthropomorphitarum hæresis, contra quam et verbis et scriptis pugnavit. Scripsit præterea in exilio Agonisticon sive Præloquiorum libros sex; et Vitam S. Ursuari abbatis Lobiensis, quæ exstat apud Surium XVIII Aprilis, sed mutila; integra apud Lobienses legitur. Fulcuinus tamen in Chronico Lobiensi tradit a Ratherio quidem emendatum et auctum, sed ab Ansonæ scriptum libellum. Scripsit insuper De arte grammatica, quem librum *Sparadorsum* inscripsit (ut ex Fulcuino datur intelligi), Teutonico loquendi more, quod puerorum dorsum a flagris servet. Imperabat tum Italiæ Otho Germaniæ rex. Is Brunonem, fratrem suum, disciplinæ Ratherii, inter philosophos palatinos primi, ut loquitur idem Fulcuinus, tradidit. Bruno exinde Coloniensis electus episcopus Ratherium ad Leodicensem cathedram promovit, et factiosorum hominum odio pressum Veronensi postea sedi restituit. Scripsit sub id tempus, de secundo exilio suo, Phrenesim, eo quod ut phreneticus rejiceretur; item « Perpendicularium » et Sirmam; Synodicam ad diœcesanos presbyteros, Conjecturam vitæ suæ, Itinerarium Romanum; Sermones de Paschate; Cœna Domini, « Ascensione, Pentecoste, et alia. » Ita Fulcuinus. Præter Sigebertum, addit Trithemius, scripsisse ipsum de corpore et sanguine Domini librum unum, et Confessionum librum unum. Chronographia ejusdem legitur ms. Gemblaci. Cæterum « *actus* »

CAP. CXXVIII. Wandalbertus scripsit Martyrologium metrico stylo (819).

CAP. CXXIX. Windichindus (820), monachus Corbeie Saxonice, scripsit Historiam Saxonum usque ad mortem primi Othonis imperatoris et ad Matildam filiam Othonis imperatoris, scripsit Vitam ipsius imperatoris. Scripsit metricè Passionem Theclæ virginis, et Vitam Pauli primi eremitæ alterno stylo scripsit.

CAP. CXXX. Rogerus scripsit Vitam Brunonis (821) Coloniensis archiepiscopi, qui fuit dux et frater Othonis imperatoris.

CAP. CXXXI. Flauvaldus (822), monachus Remensis, scripsit Gesta pontificum Remensium; orditus narrationem suam a conditione ipsius civitatis, quæ a qualitate civium, qui in bello erant duri cordis, primo aucupata est sibi nomen Cordurus. Postea milites Remi, a Romulo fratre suo, a facie Romuli fugientes, ad eam profugerunt, camque a nomine principis sui Remi Remum denominaverunt. Hic scriptor digne scriptoribus ideo connumeratur, quia digressus ab opere suo memoriam faciens sanctorum martyrum vel confessorum, quiescentium in ecclesiis Remensi Ecclesiæ adjacentibus vel sub-

A jacentibus, Vitas vel passiones eorum legentibus notificavit.

CAP. CXXXII. Adelmus episcopus (823) (imitatus Symphrosium [Symposium] qui per prosopopœiam qualitates singularum rerum exprimens scripsit librum *Ænigmatum metricæ*), exprimens et ipse qualitates rerum, scripsit *Ænigmatum* librum, et in mille versibus consummavit illum, sicut ipse in capitalibus litteris prologi sui præmonstrat:

Adelmus cecinit millenis versibus odas.

CAP. CXXXIII. Thomas scripsit, ad Hilduinum dominum suum, librum *Ænigmatum*, brevem quidem, sed plenum veritatis et elegantiae; in quo inducit matrem Sapientiam, et septem filias ejus, quæ sunt septem liberales artes, per prosopopœiam exprimentes totam sui convenientiam.

CAP. CXXXIV. Theodulus, Italus natione, Græca et Latina lingua eruditus, cum Athenis studeret, audivit gentiles cum Christianis altercantes; quorum colligens rationes, reversus contulit in allegoricam eclogam, (824) introducens duas personas altercantes, et tertiam de duarum dictis dijudicantem. Primam vocans *Pseustin* a falsitate dictam, humana et fabulosa proponentem; secundam, Ali-

AUBERTI MIRÆI SCHOLIA.

a (Fulcivini verba sunt) *civium Veronensium inso-*
lentiam, simulque suspectam habens innatam illis
perfidiam, de redita agitabat. Mittit igitur ad
abbatem librum, quem inscripsit *Conflictum duorum*,
dicens in eo fluctuare se utrumne reverti de-
beat an. non. Reversus in Belgium, in Alnensi
monasterio quod reliquum fuit vitæ egit, et Namurci
anno 974 decessit

Verona præsul, sed ter Ratherius exsul.

Corpus Lobium est delatum, et in templo S. Ursuarii conditum.

(819) Wandalbertus, monachus Prumiensis, ævo Lotharii imp. floruit. Martyrologium heroico carmine concinnavit, quod primo Bedæ tomo legi nec titulo: *Ephemeridis Bedæ*, multi censent. Scripsit Vitam et miracula S. Goaris, a Surio vi Julii edita.

(820) Windichindus, al. *Witichindus*, natione Saxo, monachus Corbeie Saxonice seu Westfalice, scripsit libros tres De rebus Saxonum, in quibus res gestas Henrici I et Othonis I imperatorum commemorat. Exstant ii typis editi Basileæ 1532, Francofurti 1577, et alibi. Desinit in Othonis I obitu, hoc est in gestis anni nongentesimi tertii, quo tempore etiam floruit.

(821) Bruno, Othonis I imp. frater germanus, Ratherii superiore capite laudati discipulus, Coloniæ archiepiscopus, et Lotharingie universæ, hoc est, tam superioris seu Mosellane, quam inferioris seu Ripuarie Lotharingie dux ab Othone fratre renuntiatus, anno nongentesimo sexagesimo quinto vivere desiit. Vitam ejus, a Surio die xii Octob. editam, scripsit Rogerus sive Rotgerius, monachus Benedictinus ad S. Pantaleonem Coloniæ, qui Brunoni cæcus fuit. Fastos nostros Belgicos xii Oct. lege.

(822) Flauvaldus, Petro Pithæo et aliis passim *Flodoardus*, presbyter et canonicus Ecclesiæ Remensis, deinde monachus et abbas cœnobii S. Remigii in urbe Remensi, libris quatuor conscripsit *Gesta episcoporum Remensium*, sive Historiam Ecclesiæ Remensis, quæ pertingit usque ad annum Christi nongentesimum quadragesimum octavum, estque Lutetie 1611 a Jac. Sirmondo et Douaci 1615

a Georgio Colvenerio cum notis edita. Idem scripsit *Chronicon*, vere aureum, de rebus gestis ab anno nongentesimo decimo nono usque ad annum nongentesimum sexagesimum sextum, quo et obiit. *Chronicon* istud P. Pithæus 1588 primus Parisiis inter Scriptores XII cœtaneos rerum Francicarum, et postea Francofurtenses 1594 evulgarunt. Henricus Bunderius, Dominicanus Gandensis, qui anno 1555 vixit, in suo Indice librorum *manuscriptorum* per Belgium vicinasque provincias enumerat et alia Flodoardi opera, hactenus mihi non visa, his fere verbis, *Flodoardus presbyter scripsit De triumphis Italicis martyrum et confessorum, metricè, libros quindecim, manuscriptos Treveris in summo templo; De triumphis Christi et sanctorum Palæstinæ, metricè, libros tres, manuscriptos ibidem; tertio De triumphis Christi Antiochiæ gestis, metricè, libros duos, manuscriptos ibidem.* Quæ scripta si adhuc exstent, utinam quis in lucem proferat! — Votum adimplevimus. Edit.

(823) Adelmum (Bellarmino *Anthelmum*, Pitseo *Aldhelmum*) hoc capite memoratum esse eumdem quem Sigebertus supra cap. 66 retulit, datur intelligi ex iis quæ idem Pitseus libro De scriptoribus Angliæ narrat. Fuit autem primus abbas, et postea episcopus apud suos, carmine, prosa, Latine, Græce doctissimus, juxta versiculum:

Aldhelmus cecinit millenis versibus odas.

Scripsitque inter alia librum contra errores Britonum et Scottorum. De celebratione Paschatis; quo libro multos ad saniorem mentem revocavit; ut Bedæ lib. v. *Histor. Anglic.* narrat. Scripsit item De virginitate librum unum, soluta oratione, Parisiis a Sonnio 1576 editum; De laude virginum, versu heroico, librum unum, Ingolstadii a Canisio 1608 evulgatum; De gestis sanctorum; *Ænigmatum* versus mille, et alia plurima, quæ mss. latent in Angliæ bibliothecis. Obiit anno salutis septingentesimo nono. Sic fere Pitseus. Vita ejus exstat apud Surium die xxviii Martii. De eodem et Bellarminus in Catalogo agit, sub initium octavi sæculi, a quo (ut et a Pitseo) vocatur *sanctus*.

(824) Vide ad Tritnem, c. 185

thiam, divina et vera opponentem; tertiam *Phronesisim*, a prudentia dictam, per quam dubia examinantur. Theodulus interpretatur *Dei servus*. Titulus hujus libri est: Ecloga Theoduli. Hic sub clericali norma obiit immatura morte, et ideo librum suum non emendavit.

CAP. CXXXV. Haymo (825) exposuit totam Paulam apostolam, Apocalypsim, Isaiam, Cantica canticorum, et alia; sed omnia ad omnes non pervenerunt.

CAP. CXXXVI. Fulquianus (826), abbas Lobiensis, scripsit Gesta abbatum Lobiensium, subintroducens per digressionem plura legentibus utilia.

CAP. CXXXVII. Herigerus abbas Lobiensis (827), litterali scientia clarus, scripsit Gesta pontificum Leodiensium. Scripsit aëtrico stylo laudabiliter Vitam sancti Uramari. Scripsit ad Hugonem epistolam

AUBERTI MIRÆI SCHOLIA.

(825) Haymo Anglo-Saxo, Halberstadensis episcopus, præter commentaria in utriusque Testamenti libros, scripsit Epitomen historiæ sacræ, editam Coloniae 1575, et Romæ 1564, cum notis Petri Galesinii.

(826) Fulquianus, seu *Fulcivinus*, Lobiensis abbas, scripsit Chronicon Lobiense, sive Gesta abbatum Lobiensium, quæ mss. exstant Lobii, Tornaci in collegio Soc. Jesu, Gemblaci, Leodici, et alibi. Obiit anno nonagesimo nonagesimo.

(827) Herigerus, seu *Harigerus*, abbas Lobiensis, obiit 1107, ante altare D. Thomæ sacrum in S. Ursuari templo, a se constructo, sepultus. Scripsit Historiam seu Gesta episcoporum Leodicensium. Exstant ea mss. in veteri codice pergamenico Leodici ad S. Martinum, cum Notgeri Leodicensis episcopi ad Werenfridum abbatem Stabulensem præfatione in qua ista leguntur: « Non modo S. Remacli, verum etiam cæterorum nostræ sedis pontificum tempora et gesta, quæ undecumque potuere corradi, ad nostra usque tempora collegi. » Unde factum ut quæ Herigeri sunt, Notgero a nonnullis ascribantur. Verum cum Notgero historia illa nec a Sigeberto nec a Trithemio tribuatur, neque meminerit illius Anselmus Legiensis in epistola ad Annomen archiepiscopum Coloniensem, nec Egidius, Aureæ Vallis monachus, in epistola ad Mauritum abbatem, adducor ut Herigerum illius historiæ auctorem esse credam. Accedit quod in Alnensi codice ms. Herigeri nomen præfationi diserte præfigatur, nusquam Notgeri. Edita est autem Herigeri historia Leodici 1613, cura Joannis Chapeavilli. Scripsit præterea Vitam S. Ursuari, metricè, ms. Gemblaci; et Vitam S. Landoaldi, ejusque translationem libris duobus. Herigerum enim illorum librorum quoque esse auctorem, non Notgerum episcopum (cui eos ascribit Molanus, ad Usuardum xix Martii) ex veteri ms. Chronico Gandensi constat, in quo ad annum 981 ita legitur: « S. Landoaldi et sociorum ejus miracula veraciter divulgata, jussu Notgeri pontificis eximii, sunt collecta, et per Herigerum ejus didascalum ac musicæ artis peritum, brevier quidem, sed satis discrete ac luculento sermone sunt descripta, et ipsius episcopi auctoritate, atque sigilli ejus impressione roborata, et Wommaro abbati cœnobii Gandensis, omnibusque fratribus fideliter sunt missa. » Alibi tamen idem chronographus Gandensis (vide licet ad annum 972) Notgerum auctorem historiæ illius facere videtur, conscriptæ cum ex antiquis libris per Northmannos et Danos olim ambustis, tum ex veterum fide dignorum relatione. Reliquit ad

A de quibusdam questionibus; scripsit sub sua et Adelboldi episcopi persona dialogum de dissonantia Ecclesiæ, de adventu Domini. Congessit etiam contra Ratbertum (828) multa catholicorum Patrum scripta de corpore et sanguine Domini.

CAP. CXXXVIII. Adelboldus (829), ex clerico Lobiensi (830) episcopus Ultrajectensis, scripsit Vitam secundi Henrici imperatoris, et in utraque litteratura plura sui monumenta reliquit posteris.

CAP. CXXXIX. Abbo (831) abbas Floriacensis, quantum valuerit in utraque scientia, ostendit, cum super calculum Victorii commentatus est. Martyr obiit.

CAP. CXL. Aribo, (832) archiepiscopus Moguntia, commentatus est super xv graduum psalmos.

CAP. CXLI. Burchardus (833), episcopus urbis Vangionum quæ dicitur Wormatia, magnum cano-

hæc Herigerus Dialogum de dissonantia Ecclesiæ, Adelboldo et Herigero interlocutoribus, exstatque ms. Gemblaci.

(828) Videtur hic legendum *contra Bertramum*, aut *Berengarium*. Aut certe memoriæ hic lapsus est Sigebertus.

(829) Adelboldus, natione Frisius, domi nobilis, ex clerico Lobiensi episcopus Ultrajectinus, scripsit inter alia Vitam S. Henrici imp. libris duobus, a Surio editam. Obiit anno millesimo vicesimo septimo.

(830) Adelboldus itaque ante episcopatum non monachus, sed clericus Lobiensis fuit. Notent autem antiquitatis ecclesiasticæ studiosi, olim Lobii (ut et apud Vedastinos et Amandinos) non solum monachos sed et clericos resedisse. Clericorum certe seu canonicorum Lobiensium collegium in S. Ursuari templo, quod nunc est parochiale, sedem suam habuit usque ad annum Christi millesimum quadringentesimum nonum, quo inde migravit Binchium, quod est Hannoniæ oppidum, secundo milliari a Lobbio distans. Notas nostras vide ad Formam institutionis Canonicorum, ab Aquisgranensis concilii Patribus 816 scriptam, typisque anno 1638 Antverpiæ publicatam.

(831) Abbo, al. *Albo*, Floriacensis abbas, in diocesi Aurelianensi, ad Dunstanum Cantuariensem episcopum, scripsit Vitam S. Edmundi sive Edmundi, Anglorum regis ac martyris, a Surio publicatam. a. d. xx Novembris. Item scripsit versu hexametro, ad Gozlinum Parisiensem episcopum, libellos duos De obsidione Lutetiæ Parisiorum a Northmannia (a) anno octingentesimo octogesimo sexto, quos P. Pithæus inter Scriptores XII coetaneos Francicos publicavit. Item confecit Epitomen de xci Romano pontifice Vitis, ex libro Anastasii S. R. E. bibliothecarii. Exstat ea typis excusa, cum ejusdem D Anastasii Historia, Moguntia 1602, studio Joan. Busæi.

(832) Aribo, Moguntinus episcopus, scripsit commentarium in xv psalmos graduum, ut vocant; et obiit anno millesimo tricesimo, aut proxime sequenti. Ab isto alius fuit Aribo, Frisingensis episcopus, qui S. Corbiniani et S. Emmerammi episcoporum Frisingensium Vitas litteris consignavit.

(833) Burchardus, episcopus Wormatiensis, patria Hassus, cum Lobii monachus et discipulus esset Olberti, post abbatis Gemblacensis, et collaborante (ait in Chronico Sigebertus ad an. 1008) magistro suo Olberto abbate, viro undequaque doctissimo, magnum Canonum volumen edidit, libris viginti,

(a) Sicut alterius Abbatis monachi S. G. rmani a Pratts. Vile Patrologie t. CXXXII, col. 722.

num volumen, quod a nomine ipsius *Burchardus* denominatur, multo studio composuit, quod testimoniis omnium authenticorum conciliorum, et decretis Romanorum pontificum, et sententiis omnium pene catholicorum Patrum auctorizavit; ex quo adhuc omnium conciliorum decreta auctorizantur.

CAP. CXLII. Olbertus (854), ex monacho Lobiensi abbas Gemblacensis, humanæ, et ecclesiasticæ scientiæ studio et religionis fervore insignis, nomen suum æternavit, Vitam sanctorum Patrum describendo, cantus in honore sanctorum componendo; et eo maxime quod Burchardus episcopus Wormatiensis ejus magisterio ad hoc est proventus, ut vita ecclesiasticæ utilitati intenderet, et ejus studio, ore et manu illud magnum canonum volumen ad communera omnium utilitatem ederet.

CAP. CXLIII. Albertus, monachus Metensis, scripsit ad episcopum Historiam de gestis sui temporis, etsi brevem, tamen utilem.

CAP. CXLIV. Guido, Aretinus monachus (855), post omnes pene musicos in Ecclesia claruit, in hoc prioribus præferendus quod ignotos cantus etiam pueri et puellæ facilius discant vel doceantur per ejus regulam quam per vocem magistri, aut per visum [usum] alicujus instrumenti, dummodo sex litteris vel syllabis modulatis appositis ad sex voces, quas sola musica recipit, hisque vocibus per flexuras digitorum lævæ manus distinctis per integrum diapason, se oculis et auribus ingerunt intentæ et remissæ elevationes vel depositiones eadem vocum.

AUBERTI MIRÆI SCHOLIA.

Coloniæ 1538, Parisiis 1549, et alibi excusum. Obiit anno millesimo vicesimo quinto. Buchardum postea æmulati sunt Ivo Carnotensis et Gratianus.

(834) Olbertus, quartus Gemblacensis ac primus S. Jacobi apud Leodicenses abbas, natus est in Lederna villa, Sambrensis pagi confinio. A puero in Lobiensi monasterio educatus, sub disciplina Herigeri abbatis, hinc Parisios ad S. Germani cœnobium se contulit, deditque operam studiis, et sanctæ, quæ ibi fervebat, religioni. Audivit et Fulbertum, Carnotensem episcopum. Demum Burchardum, Wormatiensem postea episcopum, Lobii sacris ipse litteris erudit. Obiit Leodici anno 1148, sepultus in D. Jacobi ecclesia. Scripsit Historiam Veteris et Novi Testamenti; item Vitas aliquot sanctorum; in his Vitam S. Veroni confessoris, rogante Raginero Hannoniæ comite, quæ exstat ms. Montibus apud Franciscanos in Annalibus Jac. Guisii, et alibi.

(835) Guido, monachus Aretinus, anno millesimo vicesimo secundo, novo et compendiosiori musicæ generi initium dedit, notis illis sex, quibus hodie utimur inventis, ut Baronius in Annalibus supputat. At Sigebertus in Chron. ad annum 1028, id refert. Hoc ipso sæculo undecimo vixit Glaber Rodolphus, supra a Sigeberto cap. 50 inter Scriptores sæculi vi, nescio qua de causa, recensitus. Fuit autem Glaber primum Antissiodori ad S. Germanum, postea Cluniaci monachus; et ad Odilonem abbatem Cluniacensem libris quinque descripsit Historiam Francorum, ab anno nongentesimo vel potius millesimo usque ad annum 1045, quo et vixit. Glaber porro cum Helgaudo, Sugerio, Rigordo, Guillelmo Britone, Guillelmo Nangio, et aliis rerum Francicarum

CAP. CXLV. Chilpericus scripsit probabili subtilitate librum de ratione computi, anno millesimo sexto (836).

CAP. CXLVI. Egebertus (837), clericus Leodiensis, scripsit metrico stylo De ænigmatibus rusticanis librum, primo brevem, sed ampliato rationis tenore scripsit de eadem re metricè alterum librum majusculum.

CAP. CXLVII. Leo Acridanus, Bulgarorum archiepiscopus, scripsit brevem libellum per quem tantum veneni mortiferi diffudit, ut eo tota Græcia perisset, nisi antidoto Romanæ auctoritatis et apostolicæ fidei vis illa veneni extincta fuisset (838).

CAP. CXLVIII. Niceta (839), monachus Constantinopolitanus, cognomento Pectoratus, scripsit librum ad Romanos, quem præfaturavit De azymo, Sabbato, de nuptiis sacerdotum; defendens Græcos, qui de fermento sacrificabant, qui cum Judæis sabbatizabant, qui nuptia sacerdotum approbant.

CAP. CXLIX. Leo (840), ex episcopo urbis Leucorum quæ Tullus appellatur, nonus hujus nominis papa Romanus, scripsit epistolam ad imperatorem Constantinum Monomachum, monens eum ne sineret invalescere in imperio suo tot hæreses. Græci enim ut Simoniaci donum Dei vendebant, ut Valesii hospites suos castratos etiam ad episcopatum promovebant, ut Nicolaitæ nuptias sacerdotibus concedebant, ut Donatistæ jactabant esse in sola Græcia orthodoxam Ecclesiam, ut Severiani dicebant maledictam esse legem Moysi, ut Pneumatomachi professionem Spiritus sancti abscindebant a Symbolo, ut Nazareni Judaismum observabant, parvulos mo-

sub Capetica regum stirpe scriptoribus, ex bibliotheca P. Pithœi, typis Francofurtensibus 1596 primum in lucem est datus.

(836) De eodem Sigebertus in Chron. ad annum 1005.

(837) Idem Egebertus (Trithemio *Eckebertus*) nisi fallor, scripsit Vitam S. Amoris Aquitani confessoris, Belisizæ vite Tungrorum urbem, in diocesi Leodicensi, quiescentis. Exstat ea ms. in monasterio S. Laurentii ad muros Leodicenses et alibi.

(838) Baronium in Annal. consule.

(839) Niceta Pectoratus, presbyter et monachus cœnobii Studiensis in urbe Constantinopolitana, scripsit libellum contra Latinos De Azymis, Sabbatorum jejuniis, et nuptiis sacerdotum; quem, cum epistola Michaelis patriarchæ Constantinopolitani, super eodem argumento scripta, Canisius tomo VI. Lectionis antiquæ publicavit, addito antidoto, hoc est Responsione Humberti cardinalis ad utrumque libellum.

(840) S. Leo, ex Tullensi in Lotharingia episcopo pontifex maximus, illo nomine nonus, scripsit ad Michaellem Constantinopolitanum et Leonem Acridanum, episcopos, insignem libellum æquè potius epistolam contra errores Græcorum. Scripsit insuper ad Constantinum Monomachum imperatorem Græcorum, et alios multos epistolas varias, quæ in tomis Conciliorum et apud Baronium in Annal. XI leguntur. Ejusdem Homiliæ et Sermones Lovanii 1565 et Coloniæ 1598 prodierunt. Obiit anno millesimo quinquagesimo quarto, ut Lamb. Scafnaburgius et Baronius supputant, aut .anno proxime sequenti, ut Wibertus in Vita ejusdem Leonis tradit

rientes prohibebant baptizari ante octavam nati-
tatis diem; mulieres in partu vel menstruo pericli-
tantes communicari, vel, si paganae essent, prohibe-
bant baptizari. Latinos in nomine sanctae Trinitatis
baptizatos rebaptizabant, et ipsi sacrificantes de
fermento vocabant Latinos Azymitas, et claudentes
eorum ecclesias, eos persequabantur. Tot et tantas
haereses volens Leo papa extirpare de Graecia,
scripsit etiam ad Michaellem patriarcham Constans-
tinopolitanum, eum super his omnibus arguens, et
praeter caetera, quod se universalem patriarcham
appellaret, et Ecclesiam Constantinopolitanam praepo-
neret Ecclesiae Romanae, eamque in filiis suis
anathematizaret. Super his scripsit etiam ad omnes
primates episcopos Africae, Numidiae, Aegypti, Italiae,
epistolas legentibus utiles. Scripsit super his etiam
ad Graecos librum luculento sermone, evangelicis et
canonicis testimoniis destruens eorum errores, et
catholicae Ecclesiae fidem astruens. At si quis atten-
dat cantus in honore sanctorum ab eo compo-
sitos, eum primo Gregorio papae merito compa-
rabit.

CAP. CL. Humbertus (841), monachus Tullensis,
a Leone papa propter scientiam litterarum Romam
tractatus, et cardinalis episcopus ordinatus Romae,
missus ab eodem papa Constantinopolim propter
confutandas Graecorum haereses, confutavit scripta
Leonis Acridani, Bulgarorum archiepiscopi. Confu-
tavit etiam scripta Nicetae Pectorati, eumque in
praesentia imperatoris Constantini ideo devicit, ut
ipse Niceta librum suum anathematizaret, et eum
manu sua igni injiceret. Et quidquid ibi dixit aut
fecit, quasi per dialogum, sub persona Romani et
Constantinopolitani, scripsit.

CAP. CLL. Paulus, quo interprete usi sunt
Constantinopoli legati Romanae Ecclesiae, transtulit
de Latino in Graecum, cooperante sibi filio suo Sma-
ragdo, omnia quae Humbertus episcopus disputavit
ibi aut scripsit; quae omnia, iubente Constantino

A Monomacho imperatore; reposita sunt in archivo
Constantinopolitanae Ecclesiae.

CAP. CLII. Anselmus, Remensis monachus, scripsit
Itinerarium noni Leonis papae a Roma in Gallias;
ob hoc maxime, ut notificaret quanta auctoritate
Remis, vel in aliis urbibus synodum celebravit;
quanta subtilitate et iustitia examinarit causas eccle-
siasticas; qua discretionem peccantes correxerit;
quomodo ei virtus Dei cooperata sit. Quod satis
patuit in una causa Remensis synodi, ubi dum
episcopus Frisingensis contumaciter ageret contra
apostolicam auctoritatem, repente in oculis omnium
obmutuit.

CAP. CLIII. Almannus (842-3) Grammaticus, ex
clerico Leodiensi episcopus Brixiensis, scripsit ad
Berengarium, Turonensem clericum, epistolam,
arguens eum quod se divulserit ab unitate catholicae
Ecclesiae, dogmatizando et verbis et scriptis quod
corpus et sanguis Christi, quod quotidie in universa
terra in altari immolatur, non sit verum corpus
Christi, nec verus sanguis Christi, sed figura et
similitudo corporis et sanguinis Christi. Scripsit
super eadem re epistolam ad Paulam, Metensem
primicerium, monens eum uti et ipse Berengarium
communem amicum suum revocaret ab hac prava
intentione.

CAP. CLIV. Berengarius (844) Turonensis, libe-
ralium artium et amplius dialecticae peritia insignis,
scripsit fastuoso stylo contra Almannum gramma-
ticum et episcopum, non agnoscens amici corrigentis
benevolentiam, sed defendens suam de mysteriis
Christi sententiam. Et quia multi ad eum vel contra
eum super hac re scriperunt, scripsit et ipse ad vel
contra eos, et dum dialecticis sophismatibus contra
simplicitatem apostolicae fidei abutitur, nec se excu-
sare, nec alios aedificare videtur, quia magis inter-
polat clara quam dilucidat obscura.

CAP. CLV. Lanfrancus, dialecticus et Cantua-
riensis archiepiscopus, Paulum apostolum exposuit;

AUBERTI MIRAEI SCHOLIA.

(841) Humbertus, ordinis Benedictini monachus
Tullensis, a Leone IX papa cardinalis et episcopus
Silvae Candidae creatus. Constantinopolim ab eodem
legatus anno 1054 cum Frederico, S. R. E. cancel-
lario (post papa Stephano IX) et Petro Amalpitano
episcopo missus, scripsit Adversus calumnias Mi-
chaelis Constantinopolitani et Leonis Acridani epi-
scoporum librum unum, et Adversus Nicetam
Pectoratum librum alterum. Qui duo libri exstant
apud Baronium in appendice tomi XI Annales, et
in Bibliotheca veterum Patrum, itemque apud Cani-
sium tomo VI Lectiois antiquae.

(842-3) Adelmanus, Sigeberto Almannus, ex scho-
lastico Leodiensi episcopus Brixiensis in Italia;
quondam Fulberti Carnotensis episcopi, una cum
Berengario Andegavensi archidiacono, discipulus,
scripsit, adversus eundem Berengarium, De veri-
tate corporis et sanguinis Christi in Eucharistia,
epistolam valde eruditam; Lovanii 1561 cum Lan-
franco et aliis ejusdem argumenti vetustis scriptori-
bus, a Jo. Ulmerio editam, itemque Parisiis et
Coloniae in Bibliotheca veterum Patrum.

(844) Berengarius, Andegavensis archidiaconus,
haeresim suam de sacramento eucharistiae non semel

D ejuravit, et poenitens obiit die Epiphaniae, anno
millesimo octogesimo octavo, nonagenarius; in tem-
plo S. Cosmae apud Turones sepultus. Id tradit Clau-
dius Robertus in sua Gallia Christiana, ubi de epi-
scopis Andegavensibus agit. Contra Berengarium scri-
perunt Adelmanus Brixiensis, paulo ante laudatus,
Lanfrancus Cantuariensis, Algerus Corbeiensis,
Gaitmundus Aversanus, et Deoduinus Leodicensis
episcopus; quorum opera in Bibliotheca veterum
Patrum et alibi exstant. His addi poterit Hugo Lin-
gonensis episcopus, nondum editus, quod sciam.
Caeterum Deoduinus anno millesimo quadagesimo
octavo Leodiensibus episcopus datus, anno millesimo
septuagesimo quinto vivere desiit. Labitur autem
Baronius in gestis anni 1035, item editor Bibliothecae
veterum Patrum, et alii qui Deoduium epistolam,
contra Berengarium scriptam, attribuunt Durando
Leodicensi episcopo, quem anno millesimo vicesimo
quinto, adeoque ante haeresim a Berengario publi-
catam, obiisse constat. Error autem natus est ex
littera D. singulari, utriusque nominis initiali. Cae-
pit autem Berengarius haeresim suam spargere sub
anno Christi 1035.

et ubicunque opportunitas locorum occurrit, secundum leges dialecticæ proponit, assumit, concludit. Scripsit laudes, triumphos et res gestas Guillelmi Northmannorum comitis, qui regnum Anglorum primus invasit. Scripsit invectivas contra Berengarium Turonensem epistolâs, refellens scripta ejus de corpore et sanguine Christi Jesu. Qui Berengarius a Nicolao papa Romæ in concilio nonaginta trium episcoporum adeo convictus fuit, ut ipse suis manibus ignem accenderit, et scripta sua combusserit, jurans se non amplius talia dicturum, non docturum, non scripturum. Quia tamen, neglecto juramento, postea scripsit contra præfatam synodum, contra catholicam veritatem, contra omnium Ecclesiarum opinionem, et nominatim contra Humbertum cardinalem Rom. episcopum, Lanfrancus ad ea rescripsit, et, posito alternatim suo et Berengarii nomine, alterutras sententias distinxit (845).

CAP. CLVI. Berno (846) abbas Augiensis, in humana et divina scientia claruit. Præterea ea quæ de humana scientia scripsit, in quibus eminet hoc quod in arte musica præpollens de regulis symphonicarum et tonorum scripsit, et quod in mensurando monochordo ultra regulam Boetii, sed assensu minoris Boetio Guidonis supposuit unum tonum tetrachordohypaton, et contra usum majorum in ipso tetrachordohypato inseruit utiliter synemmenon. Sed non præteribo quod scripsit de jejuniis Quatuor Temporum, de quibus celebrandis est inter multos dissonantia; dum alii secundum considerationem temporum, ad jejunium quartæ et sextæ feriæ accipiant dies Februarii, vel Maii, vel Septembris, et Sabbato in Kalendis proveniente terminant jejunium; alii vero sine consideratione temporum non jejunant, nisi quarta et sexta feria jejunii, cum ipse

A Sabbato in Martio, vel Junio, vel Octobri proveniunt. Et talium jejunandi ritum auctorizant multi, et maxime Teutones, his Bernonis scriptis.

CAP. CLVII. Arnulfus monachus, excipiens de Proverbiis Salomonis convenientiores sententias, et litterarum et allegoriam metrico lepore scripsit et digessit.

CAP. CLVIII. Marbodus (847), Redonensis episcopus, Cantica canticorum ad integrum exposuit metrico lepore, et litterarum et allegoriam exornavit. Scripsit metricè passionem S. Laurentii (848). Scripsit metricè passionem Theoborum, quasi pedibus vadens in sententiam Eucherii Legdunensis episcopi, qui eam urbana prosa scripserat ad Silvium episcopum.

B. CAP. CLIX. Marianus Scottus (849), peregrinans pro Christo in Gallias, et factus monachus apud Moguntiam, multis annis inclusus, scripsit Chronicam a nativitate Christi usque ad annum nati Christi millesimum octogesimum secundum, mira subtilitate ostendens errorem priorum Chronographorum, ita ponentium nativitatem Christi, ut annus passionis ejus, quantum ad rationem computi, non concordet veritati evangelicæ. Unde ipse apponens XIII annos illi anno ubi priores scribant fuisse natum Christum, posuit in margine pagine alternatim hinc annos evangelicæ veritatis, illinc annos falsæ priorum computationis, ut non solum intellectu, sed etiam visu possit discerni veritas et falsitas.

C. CAP. CLX. Henricus, ex scholastico Trevirensi episcopus Vercellensis, scripsit librum sub persona Theoderici Virdunensis episcopi, ad Hildebrandem sive Gregorium papam, De discordia regni et sacerdotii, non cum increpans, sed ut seniores obsecrans et Patrum, et amabili inductione quasi affe-

AUBERTI MIRÆI SCHOLIA.

(845) Honorius IV, 14, de S. E.

(846) Berno, ex Prumiensi monacho abbas Augiensis, scripsit librum De officio missæ, sive de rebus ad missam pertinentibus, cum aliis ejusdem argumentis, Colonia 1568, Romæ et in Bibliotheca veterum Patrum typis excusum. In quo libro cap. 2 narrat se Henrici II imp. coronationi, per Benedictum VIII factæ, anno millesimo decimo quarto interfuisse. Scripsit item Vitam S. Udalreci, episcopi Augustani, a Surio IV Julii editam. Obiit anno millesimo quadagesimo octavo.

(847) Marbodus, Redonensis in Britannia Armorica episcopus anno 1096 creatus, demum post XVII annos monachus Andegavi ad S. Albinum factus, anno millesimo centesimo tertio vivere desiit. Ejus epistola ad R. Andegavensem episcopum exstat tomo II Bibliothecæ Patrum. Marbodi meminit Hildebertus epist. 80 et 200, item Geoffridus Vidocinensis lib. II, epist. 2.

(848) De Eucherio Gennad. cap. 16.

(849) Marianus Scotus scripsit libros tres Chronicorum ab initio mundi usque ad annum Christi millesimum octogesimum tertium, quos continuavit Dodechinus, abbas S. Dysibodi, usque ad annum millesimum ducentesimum. Libet ipsam Mariannam audire de se loquentem in Chronico. « Anno millesimo vigesimo octavo ego miser Marianus in peccatis fui natus. Anno 1052, ego Marianus sæculum reliqui. Anno 1056, ego Marianus, peregrinus factus

pro regno cælesti, patriam meam reliqui, et in Colonia v feria Kalendis Augusti monachus effectus sum. Anno 1058, Padelbrunna civitas, cum duobus monasteriis, feria VI ante Palmas, igne consumitur. In monasterio autem erat Paternus nomine, monachus Scotus, multisque annis inclusus, qui etiam combustionem prænuntiabat, et in sua clusa, ambiens martyrium, combustus est. Feria II post octavas Paschæ, exiens in Colonia, causa orationis, eundem locum visitavi, ob bona quæ narrantur de ejus sepulcro; et sic cum abbate Fuldensi Fuldam veni. Anno 1059, ego Marianus indignus cum Sigfrido (abbate Fuldensi) apud Virzeburgum ad presbyteratum consecratus, media Quadragesima, III Idus Martii, et feria VI post Ascensionem, II Idus Maii, inclusus Fuldæ per annos X. Anno 1043, Annuchadus Scotus et inclusus obiit III Kalendas Februarii in monasterio Fuldensi. Super cujus sepulcrum visa sunt lumina, et psalmodia audita. Super quem ego Marianus Scotus X annis inclusus, super pedes ejus stans, quotidie cantavi missas. Anno 1069 ego miser Marianus, jussu episcopi Moguntinensis et abbatis Fuldensis, feria VI ante Palmas. Nonis Aprilis, post annos X meæ inclusionis, solutus de clusa in Fulda, ad Moguntiam veni, et in festivitate Septem Fratrum, secundo includor. Anno 1086 Marianus Scotus et inclusus (ait Dodechinus ejus continuator) obiit, et apud S. Martinum sepelitur. »

ctu dolentis, suggerens et omnia quæ contra jus A scripsit martyrium sancti Cyriaci metrico stylo legum et fas religionis eum fecisse et dixisse divulgabat loquax fama (850).

CAP. CLXI. Anselmus (851), Lucensis episcopus, vir litterarum scientia clarus, scripsit super Jeremiam prophetam. Fecit tractatus super Psalmos. Ipse, indefessus cooperatoꝝ papæ Gregorii, scripsit pro eo contra Guibertum, superordinatum ei ab Henrico imperatore. Doctrinam Gregorii VII libro testimoniis Scripturarum deſlorato confirmavit.

CAP. CLXII. Petrus Damiani, Romanæ Ecclesiæ septimus levita, scripsit Vitam Odilonis, quarti Cluniacensium abbatis. Inveniuntur etiam homeliæ ab eo iuculente sermone conscriptæ (852).

CAP. CLXIII. Anselmus (853), clericus Legiensis, scripsit Gesta pontificum Legiensium, et in eo libro Vitam Guazonis episcopi veraciter sibi notam plene descripsit.

CAP. CLXIV. Franco, scholasticus Leodiensis, religione et utraque litterarum scientia nominatus, quantum valuerit scribendo notificavit posteris. Amatores scientiæ sæcularis taxent ejus scientiam ex libro quem scripsit, ad Hermannum Coloniz archiepiscopum, de quadratura circuli, de qua Aristoteles ait : « Quadratura circuli, si est scibile, scientia quidem nondum est. » Ob illud vero scibile conſerant, vel etiam præferant eum sæculares philosophi, nos laudamus eum, quia divinæ Scripturæ invigilavit, et plura scripsit, ut de ratione computi librum unum, et alia quæ ab aliis habentur (854).

CAP. CLXV. Bernardus, monachus de gente Saxonum, scripsit luculento quidem, sed amaro stylo, ad Harduinum, Magdeburgensem archiepiscopum, librum contra Henricum, quartum hujus nominis imperatorem, cujus solius verba sufficiunt omnibus ad intelligendum quam gravis et odiosus fuerit ipse imperator Saxonibus.

CAP. CLXVI. Gunterus, monachus Sancti Amandi,

AUBERTI MIRÆI SCHOLIA.

(850) Baronium consule

(851) S. Anselmus, patria Mantuanus, ab Alexandro II episcopus Lucensis creatus, ac deinde, cum in monasterium se subduxisset, a Gregorio VII ad episcopatum revocatus, morum sanctitate ac miraculis clarus, ad superos transiit anno millesimo octogesimo sexto. Scripsit libros duos contra Guibertum antipapam, pro defensione Gregorii VII legitimi pontificis Romani, qui exstant apud Canisium tomo VI Lectionis antiquæ. Ejusdem epistolæ leguntur in tomis Conciliorum et alibi. Quesicnt Mantuæ; Martyrologio Rom. xviii Martii ascriptus.

(852) Honorius iv, 11, de S. E.

(853) Anselmus, Leodicensis canonicus in cathedrali S. Lamberti basilica, scripsit ad Annonem Comniensem archiepiscopum Gesta episcoporum Leodicensium, a temporibus Theodardi episcopi, qui S. Remaclo immediate successit, usque ad sua tempora, hoc est usque ad Wazonis episcopi obitum, qui in annum 1048 incidit. Anselmi Historia, cum aliis ejusdem argumenti, 1612 edita est Leodici studio Joannis Chapevilli, vicarii generalis Leodicensis, qui Anselmo subtexuit quatuor auctores veteres,

vitæ ac miraculorum S. Lamberti præcones, videlicet Godescalcum canonicum Leodicensem, Stephanum episc. Leodicensem, a Sigeberto supra caput cxxv memoratos, Nicolaum canonicum Leodicensem, et Renerum monachum ad S. Laurentium prope Leodicum. Ex his Godescalcus anno septingentesimo septuagesimo floruit; Stephanus episcopus anno nonagesimo vicesimo obiit; Nicolaus anno millesimo centesimo vicesimo claruit; et Renerus circa annum millesimum centesimum tricesimum vixit.

(854) Vivebat an. 1060.

(855) Fastos nostros Belgicos xvi Junii consule

(856) Bellarminum in Catalogo, et Baronium in Annalibus consule. Ivonis Epistolæ Lutetiæ edidi Franciscus Juretus cum notis.

(857) Honorius iv, 15.

(858) Vide supra, cap. 154.

(859) Theodericus, ex monacho Gandavensi, ad S. Petrum abbas Trudonensis in diocesi Leodicensi, scripsit Vitas SS. Bavonis, Trudonis, Rumoldi, et Landrædæ, abbatissæ Belisiensis, a Surio editas: item Vitam S. Amalbergæ virginis Tamisiensis, quæ apud me et alibi ms. exstat.

eleganti ingenio multa breviter quidem, sed laudabiliter metricè scripsit.

CAP. CLXXI. Sigebertus (860), Gemblacensis monachus, multa scripsi opuscula Metis positus in prima ætate in ecclesia Sancti Vincentii, ad instruendos pueros. Scripsi Vitam Theoderici episcopi, conditoris ipsius ecclesiæ et abbatiæ, in qua etiam per digressionem laudem ipsius urbis heroico metro declamavi. Scripsi Passionem sanctæ Lucie, quæ ibi requiescit, alcaico metro. Quibusdam etiam reprehendentibus illam sanctæ Lucie prophetiam, *Annuntio vobis pacem Ecclesiæ Dei datam*, Diocletiano ejecto de regno suo, et Maximiano hodie mortuo, respondi diligenter considerata temporum ratione, et rerum veritate. Scripsi nihilominus sermonem in laudem ipsius virginis, in quo translationes ipsius a Sicilia in Corfinium, civitatem Italiae, et a Corfinio in Metum, urbem Gallie, ordinata temporum consequentia, digessi. Scripsi Vitam Sigeberti regis, conditoris ecclesiæ et abbatiæ Sancti Martini, extra civitatem Metensem sitæ. Regressus ad monasterium Gemblacense, scripsi Passionem Thebæorum, patronorum nostrorum, heroico carmine. Scripsi Vitam sancti Guiberti confessoris, fundatoris ecclesiæ nostræ Gemblacensis, de qua excerpti lectiones competenti ordine in ejus depositione; arte autem musica antiphonas et responsoria de sanctis Maclovo et Guiberto mellificavi. Scripsi et Gesta abbatum Gemblacensium; Vitas sanctorum Maclovi et Theodardi urbaniore stylo melioravi. Vitam quoque sancti Lantberti cum in primis urbane meliorassem, postea rogatu Henrici archidiaconi et decani ecclesiæ sancti Lantberti, desloravi comparationibus antiquorum, juxta consequentiam rerum, quamvis priorem, utpote simplicem, quidam magis amplectantur, et curiosius transcribant; est enim sensu apertior et verbis clarior. Rogatu etiam prædicti viri, validis Patrum argumentis respondi epistolæ Hildebrandi papæ, quam scripsit ad Hermannum Metensem episcopum, in potestatis regie calumniam. Scripsi ad ipsum Henricum apologiam, contra eos qui calumniant missas conjugatorum sacerdotum. Ipso etiam rogante, respondi epistolæ Paschalis papæ, qui Leodiensem ecclesiam, æque ut Cameracensem, a Roberto Flandrensi comite jubebat perditum iri. Nihilominus ipso poscente respondi Treverensibus de jejuniis Quatuor Temporum, qui regulas cujusdam Bernonis, secundum allegoriam, ut sibi videtur, bene concinnatas, observant,

AUBERTI MIRÆI SCHOLIA.

(860) Sigebertus, Gemblacensis in Brabantia monachus, ordinis S. Benedicti, prima ætate Metis, in cœnobio S. Vincentii, multos erudit, multaque scripsit. Fulcuino Lobienſi abbati familiaris. Gemblacum reversus, demum ætate grandis diem supremum obiit in Nonas Octobris anno 1112, apud suos conditus. Notet vero lector in ea incidisse tempora Sigebertum quibus Ecclesia et respublica Christiana maxime turbata fuit, ob dissidium inter Romanos pontifices Gregorium VII, Urbanum II et Paschalem II ex una parte, et inter Henricum IV imp. ex altera. Quo factum est ut imperatoris partes secutus Sig-

A et a consuetudine Leodiensium discordant. Descripsi heroico metro Ecclesiasten, quem opere stromateo tripliciter digessi, ad litteram, allegorice, mythologicè. Imitatus Eusebium Pamphili, qui primus apud Græcos Chronica tempore Abrahæ digessit, ipse quoque a loco intermissionis ejus usque ad annum 1111 omnem consequentiam temporum, et rerum gestarum, quanta potui styli temperantia, ordinavi. Cum diligenter Bedam De temporibus relegerem, et ab eo notam ironiæ Dionysii cyclorum scriptori infligi viderem, quia male dispositis annis Dominicæ passionis, in terminis paschalibus contraire per omnia videretur Evangelio Joannis, dignum mihi visum est, altius repetendo, omnem dimovere nubem erroris, et verum diligentibus infundere lumen veritatis. Siquidem Marianus Scotus, vir suo ævo longe disertus, hoc idem ingressus erat, et Chronicam suam texens a nativitate Christi usque ad statum sui temporis, hinc annos Christi juxta fidem Evangelii, inde e regione juxta Dionysium ordinaverat, ut diligentiae lectoris pateret quantum ipse Dionysius a veritate Evangelii devieret. Ego autem, considerans fautores Dionysii semel imbibita non leviter descire, ita cautelam ingenioli mei æqua lance libravi, ut medius horum incedens omnes annos ab origine mundi decursos, vel in futurum decursuros, inscripta ratione juxta Hebraicam veritatem, colligerem: scilicet per cyclos lunares, qui novemdecim annis, et per cyclos solares, qui xxviii annis clauduntur, et per alterum multiplicati magnum cyclum quingentorum triginta duorum annorum conficiunt: lineatim distinctis hinc inde annis Adæ, epactis concurrentibus terminis paschalibus, diebus Dominicis Paschæ, eadem via incedens qua Dionysius, sed non eisdem vestigiis. Quod diligens lector facile inveniet, si curiosus fuerit. Et quia decem magnis cyclis, qui singuli quingentis xxxii annis constant, opus omne distinxi, ipsum librum hoc titulo prænotavi, ut Decemnovennalis vocetur. Prologum etiam in morem dialogi anteposui, quem tribus tomellis divisi, indicans, sub persona interrogantis et respondentis, intentionem et utilitatem ipsius operis, et ad quam partem philosophiæ pertineat, scilicet ad physicam. Subjunxi etiam utiles regulas inveniendi annos, et terminos et indicationes, secundum dispositiones ipsius. Imitatus etiam Hieronymum et Gennadium, scripsi ultimum hunc libellum De illustribus viris, quantum notitia meæ investigationis exquirere potui.

bertus, pontificibus plus æquo fuerit infensor. Unde quæ contra Gregorium et Paschalem scripsit, ut et alia, vetitæ sunt lectionis. Sigebertum refutarunt Anselmus epist. ad Guilielmum abbatem, quæ est numero octava; Baronius in Annalibus; Bellarminus in Catalogo et in Controversiarum libris. Vide et Prolegomena quæ præfixi Chronico Sigeberti, ad fidem autographi a me comparato, et Verdussianis typis Antwerpæ anno 1608 edito. Quæ quidem editio sola est genuina, utpote libera a nugis ac quiescentibus *Galfridi Monumetiensis* seu *Asaphensis*, quæ in aliis omnibus editionibus inspersæ leguntur.